

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Geschillen in de jaarrekening: verwerking en vermelding van risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen volgens het Nederlandse jaarrekeningenrecht

Scholten, J.

Citation

Scholten, J. (2016, February 25). *Geschillen in de jaarrekening: verwerking en vermelding van risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen volgens het Nederlandse jaarrekeningenrecht*. s.n, S.l. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/38288>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/38288>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/38288> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Scholten, Johannes

Title: Geschillen in de jaarrekening : verwerking en vermelding van risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen volgens het Nederlandse jaarrekeningenrecht

Issue Date: 2016-02-25

7 Jaarrekeningenonderzoek

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van het onderzoek naar de jaarrekeningen van in Nederland gevestigde vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de NYSE Euronext Amsterdam. In paragraaf 7.2 wordt onderzoeksvraag 2 aan de orde gesteld en wordt de onderzoekspopulatie en onderzoeksmethode verantwoord. Paragraaf 7.3 beschrijft de uitkomsten van het empirisch onderzoek aan de hand van de onderzochte jaarrekeningen 2010. Dit onderzoek is herhaald voor het jaar 2012 waarvan de uitkomsten in paragraaf 7.4 worden beschreven, gerubriceerd en geanalyseerd. In paragraaf 7.5 wordt het hoofdstuk samengevat. Hoofdstuk 7 beperkt zich tot de uitkomsten van het empirisch onderzoek. In hoeverre de uitkomsten van het empirisch onderzoek in overeenstemming zijn met de eisen van IAS 37, de mate van compliance, wordt via confrontatie met de uitkomsten van het normatief onderzoek, in hoofdstuk 8 onderzocht.

7.2 Onderzoeksvraag 2

7.2.1 Inleiding empirisch onderzoek

In deze paragraaf wordt de opzet van het empirisch onderzoek behandeld. In paragraaf 7.2.2 wordt de onderzoeksvraag geformuleerd en worden daaruit voortvloeiende deelvragen en vervolgvragen aan de orde gesteld. In paragraaf 7.2.3 wordt de vaststelling van de onderzoekspopulatie behandeld. Paragraaf 7.2.4 bespreekt de procedure van het onderzoek die vervolgens wordt toegelicht in paragraaf 7.2.5.

7.2.2 Onderzoeksvraag, deelvragen en vervolgvragen

De onderzoeksvraag die in dit hoofdstuk wordt beantwoord, is onderzoeksvraag 2:
Hoe wordt in de jaarrekening van de grootste vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de NYSE Euronext Amsterdam omgegaan met risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen waarmee een vennootschap tijdens de uitoefening van de onderneming is geconfronteerd?

Ter beantwoording van deze onderzoeksvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd en indien van toepassing de driecijferige vervolgvragen die zijn afgeleid uit de informatie-elementen uit IAS 37.84 t/m 37.92.

- 2.1 Zijn de grondslagen voor het opnemen van een voorziening in overeenstemming met IAS 37?
- 2.2 Wordt een specifieke voorziening opgenomen in de jaarrekening voor risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?
Vervolgvragen:
Zo ja, wordt in de toelichting bij de voorzieningen:

- 2.2.1 de specifieke voorziening naar de aard van het geschil toegelicht?
 - 2.2.2 het risico gekwantificeerd?
 - 2.2.3 het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen in een mutatieoverzicht?
 - 2.2.4 het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschil waarvoor een voorziening is gevormd?
- 2.3 Wordt in de jaarrekening gedetailleerde informatie gegeven over voorwaardelijke verplichtingen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?
- Vervolg vragen:
- Zo ja, wordt in de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen:
- 2.3.1 de voorwaardelijke verplichting naar de aard toegelicht?
 - 2.3.2 het risico gekwantificeerd?
 - 2.3.3 het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?
 - 2.3.4 het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschil waarvoor een voorwaardelijke verplichting is vermeld?
- 2.4 Hoe gedetailleerd is de informatieverstrekking met betrekking tot risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen op het niveau van de onderzochte vennootschappen?
- Vervolg vragen:
- 2.4.1 verandert het beeld van de mate van gedetailleerdheid van de informatieverstrekking als de toelichting bij de voorzieningen in samenhang wordt gezien met de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen?
 - 2.4.2 neemt de gedetailleerdheid van de informatieverstrekking in de jaarrekening 2012 toe ten opzichte van de jaarrekening 2010?
 - 2.4.3 verschilt de mate van gedetailleerdheid in de informatieverstrekking door vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AEX met die van vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AMX?

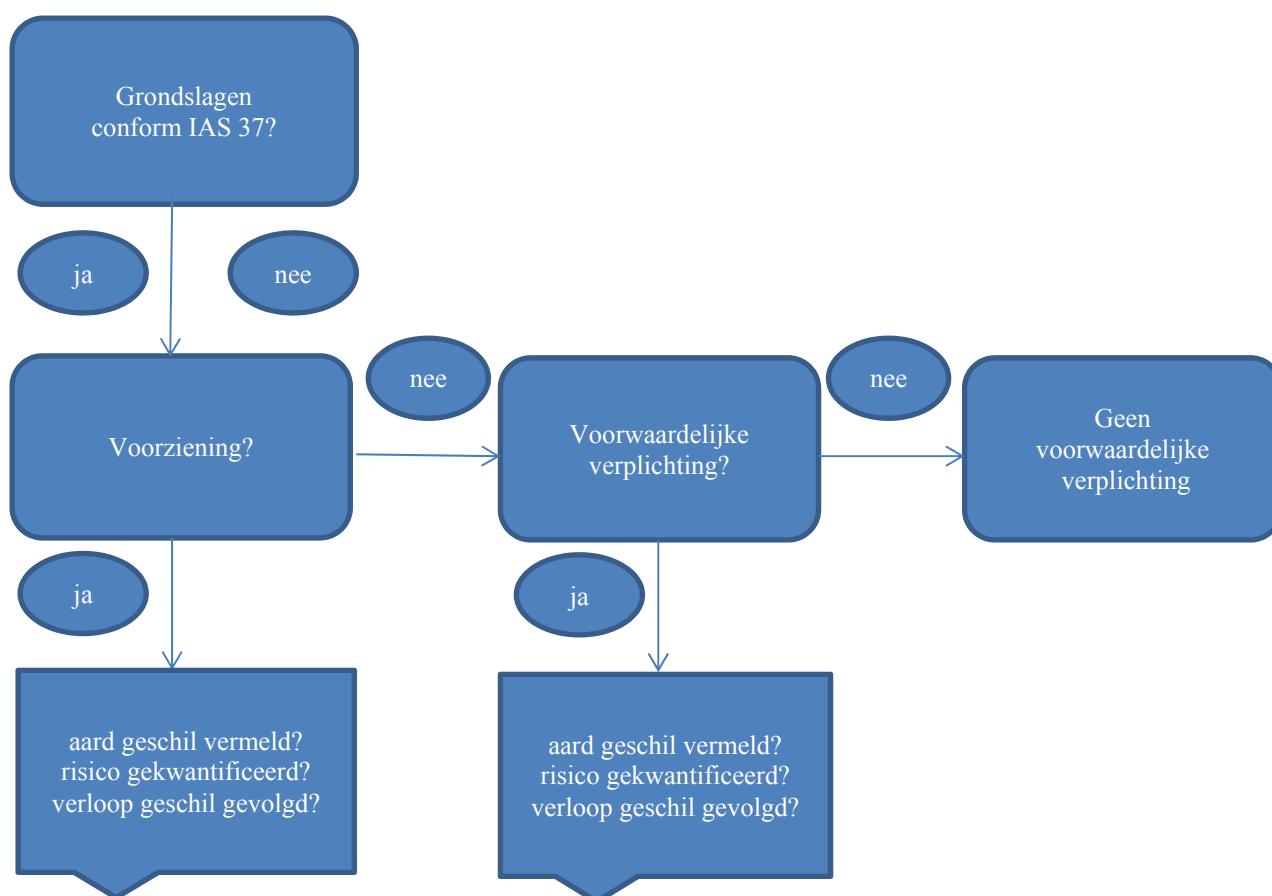
7.2.3 Onderzoekspopulatie

Onderzocht zijn de jaarrekeningen van de vijftig in omvang grootste vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de NYSE Euronext Amsterdam. De veronderstelling die ten grondslag ligt aan de keuze om jaarrekeningen van de vijftig in omvang grootste vennootschappen te onderzoeken is dat deze jaarrekeningen het meest volledig zijn. De omvang is gemeten aan de hand van de mate waarin in aandelen wordt gehandeld. Dit betreft de vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de Amsterdam Exchange Index (hierna AEX) en de middelgrote vennootschappen die zijn genoteerd aan de Amsterdam Midkap Index (hierna AMX). De onderzoekspopulatie beperkt zich tot de definitieve samenstelling van de AEX en de AMX door de NYSE Euronext Amsterdam per 1 maart 2010. De afbakening is gemaakt om het verloop van specifieke geschillen die worden verantwoord in de jaarrekening van 2010, in de volgende jaren in de verslaggeving te kunnen volgen.

7.2.4 Procedure van het onderzoek

De jaarrekeningen 2010 en 2012 zijn onderzocht aan de hand van een vragenlijst. Daarbij is een onderzoeksjabloon gehanteerd dat zoveel mogelijk bestaat uit vragen waarop het antwoord ja of nee luidt. In het geval de vraag met ja wordt beantwoord, worden vervolgvragen gesteld die uiteindelijk worden beantwoord met een al dan niet gekwantificeerde beschrijving van de in de jaarrekening opgenomen risico's in verband met een specifieke claim, een juridisch geschil of een rechtsgeding.

Schema 7.1: Opzet onderzoeksjabloon

7.2.5 Toelichting empirisch onderzoek

De beantwoording van deelvraag 2.1 dient om inzicht te krijgen in de grondslagen die zijn gehanteerd bij het vormen van een voorziening. De beantwoording van deelvragen 2.2 t/m 2.4 dient om vast te stellen in welke mate in de jaarrekening een specifieke voorziening wordt gevormd of een voorwaardelijke verplichting is toegelicht in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. De vervolgvragen 2.2.1 t/m 2.2.4 respectievelijk 2.3.1 t/m 2.3.4 dienen om de mate

waarin aan de informatie-elementen van IAS 37 is voldaan vast te stellen. De informatie-elementen zijn in hoofdstuk 4 afgeleid uit IAS 37.84 t/m IAS 37.92.

7.3 Verslag empirisch onderzoek jaarrekeningen 2010

7.3.1 Inleiding

In paragraaf 7.3.2 wordt verslag gedaan van de uitkomsten van het empirisch onderzoek. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen vennootschappen die in 2010 onderdeel uitmaakten van de AEX en de vennootschappen die in 2010 onderdeel uitmaakten van de AMX. Dit om te onderzoeken of de omvang van de vennootschap leidt tot verschillen in de waargenomen behandeling van onzekerheden in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen.

7.3.2 Uitkomsten en bespreking van het empirisch onderzoek

Deelvraag 2.1, de vraag of de grondslagen voor het opnemen van een voorziening in overeenstemming zijn met IAS 37 wordt behandeld in paragraaf 7.3.2.1. Deelvraag 2.2, de vraag of en zo ja hoe een specifieke voorziening is opgenomen voor risico's in verband claims, juridische geschillen en rechtsgedingen wordt behandeld in 7.3.2.2 en deelvraag 2.3, de vraag of gedetailleerde informatie wordt gegeven over voorwaardelijke verplichtingen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen wordt behandeld in paragraaf 7.3.2.3.

7.3.2.1 Vermelding grondslagen voor de opname van een voorziening

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op deelvraag 2.1:

Zijn de grondslagen voor het opnemen van een voorziening in overeenstemming met IAS 37?

In IAS 37.14 staan de voorwaarden beschreven voor het opnemen van een voorziening in de jaarrekening:

‘Een voorziening dient te worden opgenomen indien:

- (a) een onderneming een bestaande (in rechte afdwingbare of feitelijke) verplichting heeft ten gevolge van een gebeurtenis in het verleden;
- (b) het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen vereist zal zijn om de verplichting af te wikkelen, en
- (c) het bedrag van de verplichting op betrouwbare wijze kan worden geschat.⁴⁹⁹

Om te beoordelen of de gehanteerde grondslagen voldoen aan de voorschriften van IAS 37 is de toelichting bij de geconsolideerde balans onderzocht van alle vennootschappen die in 2010 onderdeel uitmaakten van de onderzoekspopulatie.

⁴⁹⁹ IAS 37.14: ‘a provision shall be recognised when: (a) an entity has a present obligation (legal or constructive) as a result of a past event; (b) it is probable that an outflow of resources embodying economic benefits will be required to settle the obligation; and (c) a reliable estimation can be made of the amount of the obligation.’

De deelvraag of de gehanteerde grondslagen voor het opnemen van een voorziening in de jaarrekening voldoen aan IAS 37 is beoordeeld door te analyseren in hoeverre de drie genoemde voorwaarden uit IAS 37.14 letterlijk worden beschreven in de toelichting bij de geconsolideerde balans. De classificatie “deels” is opgenomen voor de gevallen waar de drie voorwaarden uit IAS 37.14 niet alle letterlijk zijn opgenomen.

Van dit onderzoek wordt verslag gedaan in de Tabellen 7.1a t/m c. Eerst wordt in Tabel 7.1a verslag gedaan van de totale onderzoekspopulatie. Daarna worden de uitkomsten nader onderverdeeld voor 25 aan de AEX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.1b) en 25 aan de AMX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.1c). De uitkomsten van de Tabellen 7.1b en 7.1c worden nader besproken.

Tabel 7.1a: Grondslagen AEX + AMX 2010

Deelvraag 2.1	antwoord	populatie 50	percentage
Zijn de grondslagen voor het opnemen van een voorziening in overeenstemming met IAS 37?	ja	32	64%
	deels	11	22%
	nee	7	14%

Nader onderverdeeld in:

Tabel 7.1b: Grondslagen AEX 2010

Deelvraag 2.1	antwoord	populatie 25	percentage
Zijn de grondslagen voor het opnemen van een voorziening in overeenstemming met IAS 37?	ja	14	56%
	deels	6	24%
	nee	5	20%

Uit Tabel 7.1b volgt dat 56% van de AEX vennootschappen alle beschreven voorwaarden van IAS 37.14 letterlijk heeft gehanteerd. In 24% van de gevallen wordt gedeeltelijk voldaan aan de letterlijke bewoordingen. Het element van betrouwbare schatting ontbreekt bij Air France-KLM SA,⁵⁰⁰ Reed Elsevier NV en Wereldhave NV. Bij Aegon NV, Boskalis Westminster NV en Unilever NV ontbreekt de eis van de waarschijnlijke uitstroom van middelen. In 20% van de gevallen wordt niet letterlijk aangesloten bij de tekst van IAS 37.14, de door Akzo Nobel NV, ASML NV, ING Groep NV en Royal Dutch Shell PLC gehanteerde teksten wijken volledig af van IAS 37.14, terwijl Unibal-Rodamco SE in het geheel geen grondslagen voor de vorming van een voorziening vermeldt.

⁵⁰⁰ In de tekst wordt om redactionele redenen gekozen voor de afkorting in hoofdletters zonder punten. Dit is soms in afwijking van de statutaire benaming waar bijvoorbeeld in het geval van Air France-KLM S.A. is gehanteerd.

Tabel 7.1c: Grondslagen AMX 2010

Deelvraag 2.1	antwoord	populatie 25	percentage
Zijn de grondslagen voor het opnemen van een voorziening in overeenstemming met IAS 37?	ja	18	72%
	deels	5	20%
	nee	2	8%

Uit Tabel 7.1c volgt dat 72% van de AMX vennootschappen alle beschreven voorwaarden van IAS 37.14 letterlijk heeft gehanteerd. In 20% van de gevallen wordt deels voldaan aan de letterlijke bewoordingen. Het element van betrouwbare schatting ontbreekt bij Aalberts Industries NV, Heijmans NV, Smit Internationale NV, USG People NV en Wavin NV. In 8% van de gevallen wordt niet letterlijk aangesloten bij de tekst van IAS 37.14. Logica PLC vermeldt in het geheel geen grondslagen voor de opname van voorzieningen en de door ASM International NV gehanteerde tekst wijkt volledig af van IAS 37.14.

7.3.2.2 Specifieke voorziening in verband met geschillen

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op deelvraag onder 2.2:

Wordt een specifieke voorziening opgenomen in de jaarrekening voor risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?

Voor zover deze vraag bevestigend wordt beantwoord, worden vervolgvragen bij deelvraag 2.2 beantwoord.

De vraag is onderzocht door aan de hand van de geconsolideerde balans en de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 2010 vast te stellen of sprake is van een voorziening die in duidelijke bewoordingen specifiek is verwerkt voor risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen.

Van dit onderzoek wordt verslag gedaan in Tabellen 7.2a t/m c. Eerst wordt in Tabel 7.2a verslag gedaan van de totale onderzoekspopulatie 2010. Daarna worden de uitkomsten nader onderverdeeld voor 25 aan de AEX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.2b) en 25 aan de AMX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.2c). De uitkomsten van de Tabellen 7.2b en 7.2c worden nader besproken.

Dit onderzoek wordt vervolgens herhaald voor alleen die vennootschappen waar in het jaarverslag, de jaarrekening of de overige gegevens op enigerlei wijze is gebleken van geschillen. Hiervan wordt verslag gedaan in Tabellen 7.3.

Tabel 7.2a: Specifieke voorziening totale populatie AEX + AMX 2010

Deelvraag 2.2	antwoord	populatie 50	percentage
Wordt een specifieke voorziening opgenomen in de jaarrekening voor risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?	ja	35	70%
	nee	10	20%
	nvt	5	10%

Nader onderverdeeld in:

Tabel 7.2b: Specifieke voorziening totale populatie AEX 2010

Deelvraag 2.2	antwoord	populatie 25	percentage
Wordt een specifieke voorziening opgenomen in de jaarrekening voor risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?	ja	19	76%
	nee	4	16%
	nvt	2	8%

Uit Tabel 7.2b volgt dat 76% van de AEX vennootschappen een voorziening in de jaarrekening heeft verwerkt voor risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 16% van de gevallen wordt geen specifieke voorziening verwerkt, terwijl wel sprake is van risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen (ASML Holding NV, Koninklijke Philips NV, SBM Offshore NV en Wolters Kluwer NV). Opmerkelijk is dat ING Groep NV een voorziening voor de zogenaamde woekerpolis affaire verwerkt bij de 'Insurance provisions'.

ING Groep NV:

*'ING Group companies are involved in litigation and arbitration proceedings in the Netherlands and in a number of foreign jurisdictions, including the United States, involving claims by and against them which arise in the ordinary course of their businesses, including in connection with their activities as insurers, lenders, employers, investors and taxpayers. In certain of such proceedings, very large or indeterminate amounts are sought, including punitive and other damages.'*⁵⁰¹

De redenen om geen specifieke voorziening te treffen worden, behalve door SBM Offshore NV, als volgt toegelicht:

ASML Holding NV:

'We are party to various legal proceedings generally incidental to our business, as disclosed in Note 24. In connection with these proceedings and claims, management evaluated, based on the relevant facts and legal principles, the likelihood of an unfavorable outcome and whether the amount of the loss could be reasonably estimated. In most cases, management determined that either a loss was not probable or was not reasonably estimable (...).

⁵⁰¹ ING Group, Annual Report 2010, blz. 163.

*We accrue legal costs related to litigation in our consolidated income statement at the time when the related legal services are actually provided to us.*⁵⁰²

Koninklijke Philips NV:

*'Since the ultimate disposition of asserted claims and proceedings and investigations cannot be predicted with certainty, an adverse outcome could have a material adverse effect on the Company's consolidated financial position, results of operations and cash flow.'*⁵⁰³

Wolters Kluwer NV:

*'The Group is involved in legal and judicial proceedings and claims in the ordinary course of business. Liabilities and contingencies in connection with these matters are periodically assessed based upon the latest information available, usually with the assistance of lawyers and other specialists. A liability is accrued only if an adverse outcome is probable and the amount of the loss can be reasonably estimated. If one of these conditions is not met, the proceeding or claim is disclosed as contingent liability, if material. The actual outcome of a proceeding or claim may differ from the estimated liability, and consequently may affect the financial performance and position.'*⁵⁰⁴

In 8% van de aan de AEX genoteerde vennootschappen worden in de jaarrekening geen claims, juridische geschillen en rechtsgedingen aangetroffen (Reed Elsevier NV en Wereldhave NV).

Tabel 7.2c: Specifieke voorziening totale populatie AMX 2010

Deelvraag 2.2	antwoord	populatie 25	percentage
Wordt een specifieke voorziening opgenomen in de jaarrekening voor risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?	ja	16	64%
	nee	6	24%
	nvt	3	12%

Uit Tabel 7.2c volgt dat 64% van de AMX vennootschappen een voorziening heeft verwerkt in de jaarrekening voor risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 24% van de gevallen wordt geen voorziening gevormd, terwijl wel sprake is van risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen (Aalberts Industries NV, ASM International NV, BinckBank NV, Delta Lloyd NV, Vastned Offices/Industrial NV en Wavin NV). De redenen om geen specifieke voorziening te treffen worden als volgt toegelicht:

Aalberts Industries NV:

'Op 20 september 2006 werd aan Aalberts Industries en twee van haar groepsmaatschappijen een boete opgelegd van EUR 100,8 miljoen vanwege vermeende overtreding van mededingingsregels. Na een gedegen juridische analyse van de argumenten en op feiten gebaseerde bevestiging dat Aalberts Industries geen mededingingsregels heeft overtreden, heeft de directie in samenspraak met haar juridische adviseurs, beroep aangetekend bij het gerecht van Eerste Aanleg in Luxemburg. Op 2 februari 2010 heeft een hoorzitting plaatsgevonden waarvan de uitspraak zal plaatsvinden op 24 maart 2011. De directie blijft van mening dat er geen mededingingsrechtelijke regels zijn overtreden, en

⁵⁰² ASML, Statutory Annual Report 2010, blz. 70.

⁵⁰³ Philips, Annual Report 2010, blz. 181.

⁵⁰⁴ Wolters Kluwer, Annual Report 2010, blz. 126.

derhalve is geen voorziening voor deze kwestie getroffen. Aalberts Industries heeft in januari 2007 een bankgarantie aan de Europese Commissie verstrekt, die in januari 2010 met twee jaar is verlengd.⁵⁰⁵

ASM International NV:

*'The Company is party to various legal proceedings generally incidental to its business and is subject to a variety of environmental and pollution control laws and regulations. As is the case with other companies in similar industries, the Company faces exposure from actual or potential claims and legal proceedings. Although the ultimate disposition of legal proceedings cannot be predicted with certainty, it is the opinion of the Company's management that the outcome of any claim which is pending or threatened, either individually or on a combined basis, will not have a materially adverse effect on the financial position of the Company, its cash flows and result of operations.'*⁵⁰⁶

BinckBank NV:

*'BinckBank is involved in various legal proceedings. Although it is not possible to predict the outcome of current or impending lawsuits, the executive board believes –on the basis of information currently available and after taking legal counsel- that the outcomes are unlikely to have material adverse effects on BinckBank's financial position or profitability.'*⁵⁰⁷

Delta Lloyd NV:

*'Er zijn verscheidene claims ingediend, die alle zijn aangevochten. Op grond van juridisch advies en ingewonnen informatie wordt aangenomen dat deze claims geen nadelig effect van betekenis zullen hebben op de financiële positie van Delta Lloyd Groep. Er zijn dan ook geen voorzieningen getroffen.'*⁵⁰⁸

Vastned Offices/Industrial NV analyseert per claim, bijvoorbeeld:

*'In 2001 heeft VastNed Offices / Industrial een vastgoedportefeuille verkocht. De koper claimt bij deze transactie een schade van € 2,5 miljoen te hebben geleden en is een procedure gestart. In november 2007 heeft de rechtbank een tussenvonnis gewezen, waarin door de rechtbank aan partijen een aantal vragen is gesteld. Zowel de koper als VastNed Offices / Industrial hebben deze vragen beantwoord. In januari 2009 heeft de rechtbank opnieuw een tussenvonnis gewezen. De rechtbank heeft onder andere beslist dat de koper moet bewijzen dat VastNed Offices / Industrial voorwaardelijk of onvoorwaardelijk beloofd heeft de koper door middel van toekomstige transacties schadeloos te stellen voor de vermeende schade. Koper heeft afgezien van de levering van dit bewijs. De rechtbank zal thans vonnis wijzen. VastNed Offices / Industrial heeft een bankgarantie van € 2,6 miljoen gesteld ten gunste van de koper. De Directie van VastNed Offices / Industrial verwacht dat een eindvonnis positief voor haar zal zijn en acht het daarom niet noodzakelijk een voorziening op te nemen.'*⁵⁰⁹

Wavin NV:

*'The Group is defending its position in different procedures brought up by employees, suppliers, and/or customers in different countries in Europe. While liability is not admitted, the estimated fines and legal costs are provided for when it is anticipated to take defensive actions. Based on legal advice, the Group does not expect the outcome of the actions to have a material effect on the Group's financial position.'*⁵¹⁰

In 12% van de aan de AMX genoteerde vennootschappen worden in de jaarrekening geen claims, juridische geschillen en rechtsgedingen aangetroffen (Draka Holding NV, Eurocommercial Properties NV en Ordina NV).

⁵⁰⁵ Aalberts Industries, Jaarverslag 2010, blz. 77 t/m 78.

⁵⁰⁶ ASM International, Statutory Annual Report 2010, blz. 87.

⁵⁰⁷ BinckBank, Annual report 2010, blz. 122.

⁵⁰⁸ Delta Lloyd, Jaarverslag 2010, onder 6.1.7.37.

⁵⁰⁹ VastNed Offices/Industrial, Jaarverslag 2010, blz. 117.

⁵¹⁰ Wavin, Annual Report 2010, blz. 127.

Voor analysedoeleinden is het vervolgens relevant nader te onderzoeken in welke mate specifieke voorzieningen zijn gevormd door die vennootschappen waar in de jaarstukken is gebleken van claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Van dit onderzoek wordt verslag gedaan in de Tabellen 7.3a t/m c. Eerst wordt in Tabel 7.3a verslag gedaan van de aangepaste onderzoekspopulatie die nu 45 aan de AEX en AMX genoteerde vennootschappen bevat. Daarna worden de uitkomsten nader onderverdeeld voor 23 aan de AEX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.3b) en 22 aan de AMX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.3c). De uitkomsten van de Tabellen 7.3b en 7.3c worden nader besproken. De percentages worden afgerond op hele getallen.

Tabel 7.3a: Specifieke voorziening AEX + AMX 2010

Deelvraag 2.2	antwoord	populatie 45	percentage
Wordt een specifieke voorziening verwerkt in de jaarrekening voor risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?	ja	35	78%
	nee	10	22%
	nvt	0	0%

Nader onderverdeeld in:

Tabel 7.3b: Specifieke voorziening AEX 2010

Deelvraag 2.2	antwoord	populatie 23	percentage
Wordt een specifieke voorziening verwerkt in de jaarrekening voor risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?	ja	19	83%
	nee	4	17%
	nvt	0	0%

Uit Tabel 7.3b volgt dat 83% van de 23 AEX vennootschappen waar volgens de jaarstukken sprake is van juridische geschillen een voorziening heeft verwerkt in de jaarrekening voor risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 17% van de gevallen is hiervan geen sprake (ASML Holding NV, Koninklijke Philips NV, SBM Offshore NV en Wolters Kluwer NV).

Tabel 7.3c: Specifieke voorziening AMX 2010

Deelvraag 2.2	antwoord	populatie 22	percentage
Wordt een specifieke voorziening verwerkt in de jaarrekening voor risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?	ja	16	73%
	nee	6	27%
	nvt	0	0%

Uit Tabel 7.3c volgt dat 73% van de 22 AMX vennootschappen waar volgens de jaarstukken sprake is van juridische geschillen een voorziening heeft verwerkt in de jaarrekening voor risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 27% van de gevallen is hiervan geen sprake (Aalberts Industries NV, ASM International NV, BinckBank NV, Delta Lloyd NV, Vastned Offices NV en Wavin NV).

7.3.2.2.1 Vervolg vraag specifieke voorziening naar de aard van het geschil

In het vervolg van deze paragraaf worden de 35 vennootschappen gevolgd uit Tabel 7.3a die een voorziening hebben opgenomen voor specifieke claims, juridische geschillen en rechtsgedingen.

De eerste vervolgvraag (2.2.1) is:

Wordt de specifieke voorziening naar de aard van het geschil toegelicht?

De vervolgvraag is onderzocht door aan de hand van de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening van 2010 vast te stellen of in de toelichting bij de voorzieningen melding wordt gemaakt van het soort geschil waar de vennootschap mee wordt geconfronteerd. Veel voorkomende voorbeelden zijn kartelprocedures, onrechtmatige daad door wanprestatie of inbreuk maken op intellectuele eigendomsrechten en geschillen over nabetaling bij overnames met balansgaranties. Van dit onderzoek wordt verslag gedaan in de Tabellen 7.4a t/m c. Eerst wordt in Tabel 7.4a verslag gedaan van de aangepaste onderzoekspopulatie 2010 van 35 aan de AEX en AMX genoteerde vennootschappen die een specifieke voorziening hebben verwerkt in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen, zie ook Tabel 7.3a. Daarna worden de uitkomsten nader onderverdeeld voor 19 aan de AEX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.4b) en 16 aan de AMX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.4c). De uitkomsten van de Tabellen 7.4b en 7.4c worden nader besproken.

Tabel 7.4a: Informatie voorziening, aard geschil AEX + AMX 2010

Vervolg vraag 2.2.1	antwoord	populatie 35	percentage
Wordt de specifieke voorziening naar de aard van het geschil toegelicht?	Ja	12	34%
	nee	23	66%
	nvt	0	0%

Nader onderverdeeld in:

Tabel 7.4b: Informatie bij voorziening, aard geschil AEX 2010

Vervolg vraag 2.2.1	antwoord	populatie 19	percentage
Wordt de specifieke voorziening naar de aard van het geschil toegelicht?	ja	8	42%
	nee	11	58%
	nvt	0	0%

Uit Tabel 7.4b volgt dat in 42% van de 19 AEX vennootschappen waar sprake is van een specifieke voorziening in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen, de aard van de specifieke voorziening wordt toegelicht.

In 58% van de gevallen wordt in de toelichting bij de voorzieningen niet toegelicht om welk type claims, juridische geschillen en rechtsgedingen het gaat. Enkel de vennootschappen die de aard van het geschil niet vermelden worden genoemd omdat dat opvallend is. Het betreft: Aegon NV, Koninklijke Ahold NV, Arcelor Mittal SA, Corio NV, Fugro NV, Heineken NV, Koninklijke KPN NV, Randstad Holding NV, Royal Dutch Shell PLC en TNT NV). De Koninklijke BAM Groep NV geeft wel een toelichting over de aard van de geschillen in het jaarverslag, maar niet in de jaarrekening. Opvallend is daarnaast dat Randstad Holding NV wel de aard van de verplichting toelicht, maar dit doet in de toelichting bij de 'other liabilities', waar wordt gesproken over een schikking met oud-aandeelhouders. In de jaarrekening 2008 was daarvoor een voorziening gevormd, echter zonder de aard van de claim te vermelden. Uit een persbericht⁵¹¹ van Randstad Holding NV in 2009 valt op te maken

⁵¹¹ In dit onderzoek is van belang dat dergelijke persberichten verplicht zijn voor uitgevende instellingen, zoals aan NYSE Euronext Amsterdam genoteerde vennootschappen, op grond van artikel 5.25i, lid 2 juncto artikel 5.53, lid 1 Wet op het financieel toezicht. Koersgevoelige informatie moet onverwijld openbaar worden gemaakt indien de informatie significante invloed kan hebben op de koers van de aandelen. De AFM geeft als voorbeeld van koersgevoelige informatie belangrijke rechtszaken/ claims/productaansprakelijkheid/milieuschade/etc. (brochure koersgevoelige informatie, AFM, Amsterdam, april 2011, blz. 7). Indien niet wordt voldaan aan deze informatieplicht kan door de AFM een bestuurlijke boete worden opgelegd tot maximaal 4 miljoen euro.

dat de vennootschap een schikking heeft getroffen in een rechtsgeschil met de VEB inzake de Vedior claim.⁵¹²

Tabel 7.4c: Informatie bij voorziening, aard geschil AMX 2010

Vervolg vraag 2.2.1	antwoord	populatie 16	percentage
Wordt de specifieke voorziening naar de aard van het geschil toegelicht?	ja	4	25%
	nee	12	75%
	nvt	0	0%

Uit Tabel 7.4c volgt dat 25% van de 16 AMX vennootschappen waar sprake is van een specifieke voorziening in verband met claims, juridische geschillen of rechtsgedingen, de aard van de specifieke voorziening toegelicht. In 75% van de gevallen wordt in de toelichting bij de voorzieningen niet toegelicht om welk type claims, juridische geschillen en rechtsgedingen het gaat.

Enkel de vennootschappen die de aard van het geschil niet vermelden, worden genoemd omdat dat opvallend is: AMG Advanced Metallurgical Group NV, Koninklijke Ten Cate NV, Crucell NV, CSM NV, Heijmans NV, Royal Imtech NV, Logica PLC, Océ NV, USG People NV, SNS Reaal NV, Koninklijke Vopak NV en Royal Wessanen NV.

Bij drie vennootschappen is dat extra opvallend omdat de vennootschappen wel degelijk in verband kunnen worden gebracht met in de openbaarheid gekomen gerechtelijk procedures. Het betreft Heijmans NV in verband met kartelprocedures⁵¹³, Royal Imtech NV in verband met een verloren arbitrageprocedure door Ventilex USA⁵¹⁴ en Royal Wessanen NV in verband met een verloren arbitrageprocedure met Kehe Food Distributors.⁵¹⁵

⁵¹² Bericht van 15 juli 2009, www.veb.net/content/HoofdMenu/Acties/Vedioroverzicht. De Vereniging van Effectenbezitters (VEB) heeft in 2007 een schadeclaim ingediend bij Vedior NV omdat Vedior NV haar wettelijke plicht zou hebben geschonden door niet onverwijld te reageren op het uitlekken van koersgevoelige informatie betreffende overnameonderhandelingen door Randstad Holding NV. Vedior NV is na juridische fusie op 30 juni 2008 opgegaan in Randstad Holding NV. Daarnaast heeft de AFM een bestuurlijke boete opgelegd aan Randstad Holding NV in verband met overtreding van art. 5.59, lid 1 Wft.

⁵¹³ Judgement of the General Court of 27 september 2012, Heijmans infrastructuur vs Commission, Case T-359/06 (2012/C355/34), T-360/06 (2012/C355/35) en T-361/06 (2012/C355/36).

⁵¹⁴ Hof Arnhem, nevenzittingsplaats Leeuwarden, 4 december 2012, LJN: BY5284, blz. 3 en 4 waar wordt verwezen naar een door Ventilex USA Inc. (een indirecte deelneming van Royal Imtech NV) verloren arbitrageprocedure bij het Construction Industry Arbitration Tribunal 25 februari waarbij een vergoeding is toegekend aan de tegenpartij van 4.898.387 USD.

⁵¹⁵ Persbericht Wessanen, 2010/101201, geschil over terugbetaling van 8 miljoen USD aan Kehe Food Distributors, de koper van de aandelen Tree of Life Inc..

7.3.2.2.2 Vervolg vraag specifieke voorziening naar kwantificering

De tweede vervolgvraag (2.2.2) is:

Wordt het risico gekwantificeerd?

Deze vervolgvraag is onderzocht door aan de hand van de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening van 2010 vast te stellen of in de toelichting bij de voorzieningen een schatting van de financiële risico's in verband met geschillen wordt meegedeeld. Van dit onderzoek wordt verslag gedaan in de Tabellen 7.5a t/m c. Eerst wordt in Tabel 7.5a verslag gedaan van de aangepaste onderzoekspopulatie van 35 aan de AEX en AMX genoteerde vennootschappen die een specifieke voorziening hebben verwerkt in verband met claims, juridische geschillen of rechtsgedingen, zie ook Tabel 7.3a. Daarna worden de uitkomsten nader onderverdeeld voor 19 aan de AEX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.5b) en 16 aan de AMX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.5c). De uitkomsten van de Tabellen 7.5b en 7.5c worden nader besproken.

Tabel 7.5a: Informatie voorziening, kwantificering risico AEX + AMX 2010

Vervolg vraag 2.2.2	antwoord	populatie 35	percentage
Wordt het risico gekwantificeerd?	ja	25	72%
	nee	5	14%
	combinatie	5	14%

Nader onderverdeeld in:

Tabel 7.5b: Informatie voorziening, kwantificering risico AEX 2010

Vervolg vraag 2.2.2	antwoord	populatie 19	percentage
Wordt het risico gekwantificeerd?	ja	15	79%
	nee	0	0%
	combinatie	4	21%

Uit Tabel 7.5b volgt dat 79% van de 19 AEX vennootschappen waar sprake is van een specifieke voorziening voor geschillen, afzonderlijk melding maakt van het mogelijke financiële risico in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 21% van de gevallen maken de bedragen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen onderdeel uit van een groter geheel waarbij ook verstrekte garanties en andere contractuele verplichtingen zijn opgenomen (Aegon NV, Koninklijke BAM Groep NV en Koninklijke KPN NV) of andere levensverzekeringsrisico's (ING Groep NV).

Tabel 7.5c: Informatie voorziening, kwantificering risico: AMX 2010

Vervolg vraag 2.2.2	antwoord	populatie 16	percentage
Wordt het risico gekwantificeerd?	ja	10	63%
	nee	5	31%
	combinatie	1	6%

Uit Tabel 7.5c volgt dat 63% van de 16 AMX vennootschappen waar sprake is van een specifieke voorziening voor geschillen, afzonderlijk melding maakt van het mogelijke financiële risico in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In één geval, 6% van AMX, maken de bedragen in verband met rechtsgeschillen onderdeel uit van een groter geheel waarbij ook verstrekte garanties en andere contractuele verplichtingen zijn opgenomen (CSM NV). In 31% van de gevallen wordt geen bedrag vermeld specifiek in verband met claims, juridische geschillen of rechtsgedingen (Koninklijke Ten Cate NV, Royal Imtech NV, Logica PLC, Océ NV en USG People NV).

7.3.2.2.3 Vervolg vraag specifieke voorziening naar mutatieoverzicht

De derde vervolgvraag (2.2.3) is:

Wordt het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen in een mutatieoverzicht?

Deze vervolgvraag is onderzocht door aan de hand van de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening 2010 vast te stellen of in de toelichting bij de voorzieningen een mutatieoverzicht is opgenomen in verband met geschillen waar de vennootschap mee wordt geconfronteerd. Een mutatieoverzicht geeft inzicht in additionele voorzieningen die tijdens de periode worden gecreëerd, de tijdens de periode gebruikte bedragen (ten laste van de voorziening gebracht) en niet-gebruikte bedragen die tijdens de periode worden teruggeboekt (vrijval van de voorziening).

Van dit onderzoek wordt verslag gedaan in de Tabellen 7.6a t/m c. Eerst wordt in Tabel 7.6a verslag gedaan van de aangepaste onderzoekspopulatie van 35 aan de AEX en AMX genoteerde vennootschappen die een specifieke voorziening hebben verwerkt in verband met claims, juridische geschillen of rechtsgedingen, zie ook Tabel 7.3a. Daarna worden de uitkomsten nader onderverdeeld voor 19 aan de AEX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.6b) en 16 aan de AMX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.6c). De uitkomsten van de Tabellen 7.6b en 7.6c worden nader besproken.

Tabel 7.6a: Informatie voorziening, mutatieoverzicht AEX + AMX 2010

Vervolg vraag 2.2.3	antwoord	populatie 35	percentage
Wordt het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen in een mutatieoverzicht?	ja	19	54%
	nee	1	3%
	combinatie	15	43%

Nader onderverdeeld in:

Tabel 7.6b: Informatie voorziening, mutatieoverzicht AEX 2010

Vervolg vraag 2.2.3	antwoord	populatie 19	percentage
Wordt het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen in een mutatieoverzicht?	ja	13	68%
	nee	0	0%
	combinatie	6	32%

Uit Tabel 7.6b volgt dat 68% van de 19 AEX vennootschappen waar sprake is van een specifieke voorziening voor geschillen een afzonderlijk mutatieoverzicht geeft van het verloop van de specifieke voorziening voor claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In al deze gevallen is in het mutatieoverzicht afzonderlijk aandacht besteed aan de dotatie, de vrijval en het gebruik van de voorziening, behalve bij ArcelorMittalSA, waar in de toelichting bij de voorziening geen onderscheid is gemaakt tussen vrijval en gebruik van de voorziening. In 32% van de gevallen is het verloop van enkel de voorziening in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen niet precies bekend omdat het mutatieoverzicht ook andere elementen bevat zoals garanties en contractuele verplichtingen (Aegon NV, Akzo Nobel NV, Koninklijke BAM Groep NV, Heineken NV, ING Groep NV en Koninklijke KPN NV).

Tabel 7.6c: Informatie voorziening, mutatieoverzicht AMX 2010

Vervolg vraag 2.2.3	antwoord	populatie 16	percentage
Wordt het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen in een mutatieoverzicht?	ja	6	38%
	nee	1	6%
	combinatie	9	56%

Uit Tabel 7.6c volgt dat 38% van de 16 AMX vennootschappen waar sprake is van een specifieke voorziening voor geschillen een afzonderlijk mutatieoverzicht geeft van het verloop van de specifieke voorziening voor claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In al deze gevallen is in het mutatieoverzicht afzonderlijk aandacht besteed aan de dotatie, de vrijval en het gebruik van de voorziening. In 56% van de gevallen is het verloop van enkel de voorziening in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen niet duidelijk omdat het mutatieoverzicht ook andere elementen bevat zoals garanties en contractuele verplichtingen (Koninklijke Ten Cate NV, CSM NV, Heijmans NV, Royal Imtech NV, Logica PLC, Océ NV, Koninklijke Vopak NV en Royal Wessanen NV. In één geval, 6% van de AMX, is geen mutatieoverzicht opgenomen voor overige voorzieningen (AMG Advanced Metallurgical Group NV).

7.3.2.2.4 Vervolg vraag verloop individueel rechtsgeschied

De vierde en laatste vervolgvraag (2.2.4) is:

Wordt het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschied waarvoor een voorziening is gevormd?

Het criterium waaraan wordt getoetst of individuele geschillen worden gevolgd, is of in de jaarrekening wordt ingegaan op juridische ontwikkelingen die zich gedurende het geschied voordoen en die worden vertaald in (bijgestelde) proceskansen met aandacht voor de financiële gevolgen.

Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn de jaarrekeningen 2012 onderzocht van alle aan de AEX en AMX genoteerde vennootschappen waar volgens de jaarrekening 2010 sprake was van claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Voor vijf aan de AMX genoteerde vennootschappen is echter een ander referentiejaar gekozen omdat de notering aan de AMX in 2012 was beëindigd. Het betreft Crucell NV⁵¹⁶ waarvan de jaarrekening 2009 is onderzocht, Logica PLC⁵¹⁷ waarvan de jaarrekening van 2011 is onderzocht, Océ NV⁵¹⁸ waarvan de jaarrekening van 2008 is onderzocht, Smit Internationale NV⁵¹⁹ waarvan de jaarrekening 2009 is onderzocht en Wavin NV⁵²⁰ waarvan de jaarrekening van 2011 is onderzocht.

Van dit onderzoek wordt verslag gedaan in de Tabellen 7.7a t/m c. Eerst wordt in Tabel 7.7a verslag gedaan van de totale onderzoekspopulatie van 35 aan de AEX en AMX genoteerde vennootschappen waar in de jaarrekening van 2010 sprake is van een specifieke voorziening in verband met claims, juridische geschillen en

⁵¹⁶ Crucell NV is in 2011 overgenomen door Johnson&Johnson, gevestigd in de Verenigde Staten. De beursnotering aan de NYSE Euronext Amsterdam is beëindigd per 12 april 2011.

⁵¹⁷ Logica NV is in 2012 overgenomen door CGI, gevestigd in Canada. De beursnotering aan de NYSE Euronext Amsterdam is beëindigd per 24 augustus 2012.

⁵¹⁸ Océ NV is in 2010 overgenomen door Canon, gevestigd in Japan. De beursnotering aan de NYSE Euronext Amsterdam is beëindigd per 14 februari 2012.

⁵¹⁹ Smit Internationale NV is in 2010 overgenomen door Koninklijke Boskalis Westminster NV, gevestigd in Nederland. De beursnotering aan de NYSE Euronext Amsterdam is beëindigd per 5 mei 2010.

⁵²⁰ Wavin NV is in 2011 overgenomen door Mexichem, gevestigd in Mexico. De beursnotering aan de NYSE Euronext Amsterdam is beëindigd per 12 juli 2012.

rechtsgedingen, zie ook Tabel 7.3a. Daarna worden de uitkomsten nader onderverdeeld voor 19 aan de AEX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.7b) en 16 aan de AMX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.7c). De uitkomsten van de Tabellen 7.7b en 7.7c worden nader besproken.

Tabel 7.7a: Informatie voorziening, juridische verloop AEX + AMX 2010

Vervolg vraag 2.2.4	antwoord	populatie 35	percentage
Wordt het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschil waarvoor een voorziening is gevormd?	ja	9	26%
	nee	24	68%
	deels	2	6%

Nader onderverdeeld in:

Tabel 7.7b: Informatie voorziening, juridische verloop AEX 2010

Vervolg vraag 2.2.4	antwoord	populatie 19	percentage
Wordt het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschil waarvoor een voorziening is gevormd?	ja	6	32%
	nee	11	58%
	deels	2	10%

Uit Tabel 7.7b volgt dat 32% van de 19 AEX vennootschappen waar sprake is van een specifieke voorziening voor geschillen, in de toelichting bij de voorzieningen de ontwikkeling van individuele lopende rechtsgeschillen bespreekt (Koninklijke Ahold NV in verband met Stop&Stop 'legal proceedings', Air France SA in verband met 'anti-trust zaken', ING Groep NV in verband met 'de woekerpolis affaire', TomTom NV in verband met patentgeschillen, Unibal-Rodamco SE in verband met een huurgeskil en Unilever NV in verband met kartelboetes). In 10% van de gevallen wordt voor de toelichting van lopende rechtsgedingen bij de behandeling van de voorzieningen expliciet verwezen naar de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen (Arcelor Mittal SA en Royal Dutch Shell PLC). Dit is in de tabel aangegeven met het antwoord: deels. In 58% van de gevallen wordt niet ingegaan op individuele lopende rechtsgedingen (Aegon NV, Akzo Nobel NV, Koninklijke BAM Groep NV, Boskalis Westminster NV, Corio NV, DSM NV, Fugro NV, Heineken NV, Koninklijke KPN NV, Randstad Holding NV en TNT NV. Opmerkelijk is dat TNT NV gemotiveerd aangeeft geen nadere toelichting te geven om zo de rechtspositie veilig te stellen:

TNT NV:

*'More detailed information relating to these provisions is not provided as such information could prejudice the company's position with respect to these indemnities and disputes.'*⁵²¹

Tabel 7.7c: Informatie voorziening, juridische verloop AMX 2010

Vervolg vraag 2.2.4	antwoord	populatie 16	percentage
Wordt het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschil waarvoor een voorziening is gevormd?	ja	3	19%
	nee	13	81%
	deels	0	0%

Uit Tabel 7.7c volgt dat 19% van de 16 AMX vennootschappen waar in 2010 sprake is van een specifieke voorziening voor geschillen, in de toelichting bij de voorzieningen de ontwikkeling van individuele lopende rechtsgedingen bespreekt (Mediq NV in verband met schending van de auteursrechten van SVT, Smit Internationale NV in verband met wanprestatie en SNS Reaal N.V. in verband met een claim van Stichting SNS Claim SNS/Bos & partners). In 81% van de gevallen wordt bij de voorzieningen niet nader ingegaan op individuele lopende rechtsgedingen (AMG Advanced Metallurgical Group NV⁵²², Arcadis NV, Koninklijke Ten Cate NV, Crucell NV, CSM NV, Heijmans NV, Royal Imtech NV, Logica PLC, Océ NV, Nutreco NV, USG People NV, Koninklijke Vopak NV en Royal Wessanen NV).

7.3.2.2.5 Samenvatting specifieke voorziening in verband met geschillen

In deze paragraaf is onderzocht of een voorziening is getroffen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen en voor zover hiervan sprake is, hoe gedetailleerd de verslaglegging in verband met de gevormde voorzieningen is. Uitgangspunt zijn de jaarrekeningen 2010.

De uitkomsten laten zich samenvatten in de volgende Tabel 7.8. De percentages zijn afgerond op hele getallen.

⁵²¹ TNT NV, Annual Report, 2010, p.103.

⁵²² Er wordt in de toelichting bij de voorzieningen wel uitgebreid en gedetailleerd ingegaan op toekomstige milieukosten en schoonmaakkosten, AMG Advanced Metallurgical Group NV, Annual Report, 2010, p. 129.

Tabel 7.8: Samenvatting informatie specifieke voorziening 2010

Specifieke voorziening jaarrekening 2010	AEX	in %	totaal	in %	AMX	in %
Populatie	25	100	50	100	25	100
geen geschil (Tabellen 7.2)	- 2	- 8	- 5	- 10	- 3	- 12
wel geschil	23	92	45	90	22	88
wel geschil	23	100	45	100	22	100
geen voorziening (Tabellen 7.3)	- 4	- 17	-10	- 22	- 6	- 27
wel (specifieke) voorziening	19	83	35	78	16	73
specifieke voorziening	19	100	35	100	16	100
onderzochte informatie-elementen:						
aard geschil (Tabellen 7.4)	8	42	12	34	4	25
kwantificering risico's (Tabellen 7.5)	15	79	25	72	10	63
in combinatie*	19	100	29	83	11	69
mutatieoverzicht (Tabellen 7.6)	13	68	19	54	6	38
- in combinatie*	19	100	34	97	15	94
juridisch verloop (Tabellen 7.7)	6	32	9	26	3	19

Toelichting Tabel 7.8

Bij 10% van de onderzochte vennootschappen blijkt uit de jaarrekening niet van de aanwezigheid van een geschil: claims, juridische geschillen en rechtsgedingen (5 van de 50). Deze vennootschappen zijn buiten het vervolgonderzoek gelaten, zie Tabel 7.2a in relatie tot Tabel 7.3a.

Van de 45 vennootschappen waar uit de jaarrekening wél is gebleken van de aanwezigheid van claims, juridische geschillen en rechtsgedingen heeft 78% een voorziening getroffen specifiek in verband met de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen (35 van de 45). Nader onderverdeeld naar de vennootschappen genoteerd aan de AEX 83% (19 van de 23) en aan de AMX 73% (16 van de 22), zie de Tabellen 7.3a t/m c.

De 35 vennootschappen waar een specifieke voorziening is aangetroffen zijn onderwerp van vervolgonderzoek geweest. De toelichting bij de voorzieningen is nader onderzocht om de mate van gedetailleerdheid van de verslaggeving in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen vast te stellen.

De aard van het geschil is vermeld in 34% van de gevallen (12 van de 35). Nader onderverdeeld naar de vennootschappen genoteerd aan de AEX 42% (8 van de 19) en aan de AMX 25% (4 van de 16), zie de Tabellen 7.4a t/m c.

De risico's zijn gekwantificeerd in 72% van de gevallen (25 van de 35). Nader onderverdeeld naar de vennootschappen genoteerd aan de AEX 79% (15 van de 19) en aan de AMX 63% (10 van de 16), zie de Tabellen 7.5a t/m c. Uit Tabel 7.5b blijkt dat in 21% van de aan de AEX genoteerde vennootschappen (4 van de 19) de risico's wel zijn gekwantificeerd, maar in combinatie met andere voorzieningen zodat de informatie niet is te herleiden tot de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Bij de aan de AMX genoteerde vennootschappen is dat in 6% het

geval (1 van de 16), terwijl daar in 31% van de gevallen (5 van de 16) geen kwantificering heeft plaatsgevonden, zie Tabel 7.5c.

In de mutatieoverzichten is afzonderlijk inzicht gegeven in het verloop van de geschatte financiële gevolgen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen in 54% van de gevallen (19 van de 35). Nader onderverdeeld naar de vennootschappen genoteerd aan de AEX 68% (13 van de 19) en aan de AMX 38% (6 van de 16), zie de Tabellen 7.6a t/m c. Uit Tabel 7.6b blijkt dat daarnaast in 32% (6 van de 19) van de aan de AEX genoteerde vennootschappen de mutaties wel zijn opgenomen, maar alleen in combinatie met het verloop van andere voorzieningen zodat geen inzicht wordt gegeven in het financiële verloop van enkel de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Bij de aan de AMX genoteerde vennootschappen is dat in 56% het geval terwijl daar in 6% van de gevallen geen inzicht is gegeven in de mutaties, zie Tabel 7.6c.

Het juridische verloop van concrete claims, juridische geschillen en rechtsgedingen is in 26% van de gevallen besproken en gevolgd (9 van de 35). Nader onderverdeeld naar de vennootschappen genoteerd aan de AEX 32% (6 van de 19) en aan de AMX 19% (3 van de 16), zie de Tabellen 7.7a t/m c. Uit Tabel 7.7b blijkt dat bij de aan de AEX genoteerde vennootschappen voor het volgen van het juridische verloop in 10% van de gevallen (2 van de 20) expliciet is verwezen naar de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen.

7.3.2.3 Voorwaardelijke verplichting in verband met geschillen

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op deelvraag 2.3:

Wordt in de jaarrekening gedetailleerde informatie gegeven over voorwaardelijke verplichtingen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?

Voor zover deze vraag bevestigend wordt beantwoord, worden de vervolgvragen bij deelvraag 2.3 beantwoord. De deelvraag is onderzocht door aan de hand van de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening vast te stellen of sprake is van een voorwaardelijke verplichting die in duidelijke bewoordingen specifiek is bedoeld om risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen toe te lichten.

Van dit onderzoek wordt verslag gedaan in de Tabellen 7.9a t/m c. Eerst wordt in Tabel 7.9a verslag gedaan van de totale onderzoekspopulatie van alle 50 aan de AEX en AMX genoteerde vennootschappen. Daarna worden de uitkomsten nader onderverdeeld voor 25 aan de AEX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.9b) en 25 aan de AMX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.9c). De uitkomsten van de Tabellen 7.9b en 7.9c worden nader besproken.

Dit onderzoek wordt vervolgens voortgezet bij alleen die vennootschappen waar in de jaarstukken op enigerlei wijze is gebleken van geschillen. Hiervan wordt verslag gedaan in Tabellen 7.10a t/m c.

Tabel 7.9a: Voorwaardelijke verplichting totale populatie AEX + AMX 2010

Deelvraag 2.3	antwoord	populatie 50	percentage
Wordt in de jaarrekening gedetailleerde informatie gegeven over voorwaardelijke verplichtingen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?	ja	36	72%
	nee	9	18%
	nvt	5	10%

Nader onderverdeeld in:

Tabel 7.9b: Voorwaardelijke verplichting totale populatie AEX 2010

Deelvraag 2.3	antwoord	populatie 25	percentage
Wordt in de jaarrekening gedetailleerde informatie gegeven over voorwaardelijke verplichtingen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?	ja	20	80%
	nee	3	12%
	nvt	2	8%

Uit Tabel 7.9b volgt dat 80% van de AEX vennootschappen melding maakt van voorwaardelijke verplichtingen in verband met risico's van claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 12% van de gevallen wordt geen specifieke voorwaardelijke verplichting toegelicht in verband met risico's van claims, juridische geschillen en rechtsgedingen (Corio NV, Randstad Holding NV en Unibal-Rodamco SE). In 8% van de gevallen wordt geen claim, juridische geschil of rechtsgeding in de jaarrekening opgenomen of vermeld (Reed Elsevier NV en Wereldhave NV). Opmerkelijk is dat Koninklijk BAM Groep NV voorwaardelijke verplichtingen uitgebreid bespreekt in het jaarverslag in plaats van in de jaarrekening.

Tabel 7.9c: Voorwaardelijke verplichting totale populatie AMX 2010

Deelvraag 2.3	antwoord	populatie 25	percentage
Wordt in de jaarrekening gedetailleerde informatie gegeven over voorwaardelijke verplichtingen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?	ja	16	64%
	nee	6	24%
	nvt	3	12%

Uit Tabel 7.9c volgt dat 64% van de AMX vennootschappen melding maakt van voorwaardelijke verplichtingen in verband met risico's van claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 24% van de gevallen wordt geen voorwaardelijke verplichting toegelicht in verband met risico's van claims, juridische geschillen en

rechtsgedingen (Crucell NV, CSM NV, Heijmans NV, Royal Imtech NV, Mediq NV en Smit Internationale NV). In 12% van de gevallen wordt geen claim, juridische geschil of rechtsgeding in de jaarrekening opgenomen of vermeld (Draka Holding NV, Eurocommercial Properties NV, en Ordina NV). Opmerkelijk is dat Mediq NV voor de toelichting op voorwaardelijke verplichtingen uitdrukkelijk verwijst naar de toelichting bij de voorzieningen.

Voor analysedoeleinden is het vervolgens relevant om nader te onderzoeken in welke mate voorwaardelijke verplichtingen zijn toegelicht door die vennootschappen waar in de jaarrekening is gebleken van claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Van dit onderzoek wordt verslag gedaan in de Tabellen 7.10a t/m c. Eerst wordt in Tabel 7.10a verslag gedaan van de aangepaste onderzoekspopulatie die nu 45 aan de AEX en AMX genoteerde vennootschappen bevat.⁵²³ Daarna worden de uitkomsten nader onderverdeeld voor 23 aan de AEX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.10b) en 22 aan de AMX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.10c). De uitkomsten van de Tabellen 7.10b en 7.10c worden nader besproken.

Tabel 7.10a: Voorwaardelijke verplichting AEX en AMX 2010

Deelvraag 2.3	antwoord	populatie 45	percentage
Wordt in de jaarrekening gedetailleerde informatie gegeven over voorwaardelijke verplichtingen in verband met specifieke claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?	ja	36	80%
	nee	9	20%
	nvt	0	0%

Nader onderverdeeld in:

Tabel 7.10b: Voorwaardelijke verplichting AEX 2010

Deelvraag 2.3	antwoord	populatie 23	percentage
Wordt in de jaarrekening gedetailleerde informatie gegeven over voorwaardelijke verplichtingen in verband met specifieke claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?	ja	20	87%
	nee	3	13%
	nvt	0	0%

Uit Tabel 7.10b volgt dat 87% van de 23 AEX vennootschappen waar volgens de jaarstukken sprake is van geschillen een voorwaardelijke verplichting heeft toegelicht in verband met risico's van claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 13% van de gevallen is van een toelichting geen sprake.

⁵²³ Vergelijk Tabellen 7.3a en 7.9a.

Tabel 7.10c: Voorwaardelijke verplichting AMX 2010

Deelvraag 2.3	antwoord	populatie 22	percentage
Wordt in de jaarrekening gedetailleerde informatie gegeven over voorwaardelijke verplichtingen in verband met specifieke claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?	ja	16	73%
	nee	6	27%
	nvt	0	0%

Uit Tabel 7.10c volgt dat 73% van de 22 AMX vennootschappen waar volgens de jaarstukken sprake is van rechtsgeschillen een voorwaardelijke verplichting heeft toegelicht in verband met risico's van claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 27% van de gevallen is van een toelichting geen sprake.

7.3.2.3.1 Vervolg vraag voorwaardelijke verplichting naar de aard toegelicht

In het vervolg van deze paragraaf worden de 36 vennootschappen gevolgd uit Tabel 7.10a die een voorwaardelijke verplichting hebben opgenomen voor specifieke claims, juridische geschillen of rechtsgedingen.

De eerste vervolgvraag (2.3.1) is:

Wordt de voorwaardelijke verplichting naar de aard toegelicht?

Deze vervolgvraag is onderzocht door aan de hand van de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening vast te stellen of bij de voorwaardelijke verplichtingen melding wordt gemaakt van het soort geschil waar de vennootschap mee wordt geconfronteerd. Veel voorkomende voorbeelden zijn kartelprocedures, onrechtmatige daad door wanprestatie of inbreuk maken op intellectuele eigendomsrechten en geschillen over nabetaling bij overnames met balansgaranties.

Van dit onderzoek wordt verslag gedaan in de Tabellen 7.11a t/m c. Eerst wordt in Tabel 7.11a verslag gedaan van de aangepaste onderzoekspopulatie 2010 van 36 aan de AEX en AMX genoteerde vennootschappen die een voorwaardelijke verplichting hebben toegelicht in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen, zie ook Tabel 7.10a. Daarna worden de uitkomsten nader onderverdeeld voor 20 aan de AEX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.11b) en 16 aan de AMX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.11c). De uitkomsten van de Tabellen 7.11b en 7.11c worden nader besproken.

Tabel 7.11a: Informatie voorwaardelijke verplichting, aard geschil AEX + AMX 2010

Vervolg vraag 2.3.1	antwoord	populatie 36	percentage
Wordt de voorwaardelijke verplichting naar de aard toegelicht?	ja	26	72%
	nee	10	18%
	nvt	0	0%

Nader onderverdeeld in:

Tabel 7.11b: Informatie voorwaardelijke verplichting, aard geschil AEX 2010

Vervolg vraag 2.3.1	antwoord	populatie 20	percentage
Wordt de voorwaardelijke verplichting naar de aard toegelicht?	ja	15	75%
	nee	5	25%
	nvt	0	0%

Uit Tabel 7.11b volgt dat 75% van de 20 AEX vennootschappen waar sprake is van een voorwaardelijke verplichting in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen, de aard van het rechtsgeschil heeft toegelicht. In 25% van de gevallen wordt niet toegelicht om welk soort claims, juridische geschillen en rechtsgedingen het gaat (Koninklijke Ahold NV, Boskalis Westminster NV, Fugro NV, SBM Offshore NV en Wolters Kluwer NV).

Tabel 7.11c: Informatie voorwaardelijke verplichting, aard geschil AMX 2010

Vervolg vraag 2.3.1	antwoord	populatie 16	percentage
Wordt de voorwaardelijke verplichting naar de aard toegelicht?	ja	11	69%
	nee	5	31%
	nvt	0	0%

Uit Tabel 7.11c volgt dat 69% van de 16 AMX vennootschappen waar sprake is van een voorwaardelijke verplichting in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen, de aard van het rechtsgeschil heeft toegelicht. In 31% van de gevallen wordt niet toegelicht om welk soort claims, juridische geschillen en rechtsgedingen het gaat. Nader onderzoek leert dat in drie gevallen wordt volstaan met de mededeling dat er diverse claims zijn die niet van materiële aard zijn

(BinckBank NV, Océ NV en Wavin NV), terwijl in twee gevallen geen enkele toelichting wordt gegeven over de aard van feiten waarvoor een voorwaardelijke verplichting is opgenomen (Koninklijke Vopak NV en Royal Wessanen NV). In het geval van Royal Wessanen is de aard van het geschil ten onrechte niet vermeld in de jaarrekening. Dit kan worden geconcludeerd omdat Royal Wessanen NV in een persbericht van december 2010 wel is ingegaan op de aard van een arbitragegeschil waarin een compromis is bereikt.⁵²⁴

7.3.2.3.2 Vervolg vraag voorwaardelijke verplichting en kwantificering

De tweede vervolgvraag (2.3.2) is:
Wordt het risico gekwantificeerd?

Deze vervolgvraag is onderzocht door aan de hand van de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening vast te stellen of in de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen een schatting van de financiële risico's in verband met juridische geschillen wordt meegedeeld.

Van dit onderzoek wordt verslag gedaan in de Tabellen 7.12a t/m c. Eerst wordt in Tabel 7.12a verslag gedaan van de aangepaste onderzoekspopulatie 2010 van 36 aan de AEX en AMX genoteerde vennootschappen die een voorwaardelijke verplichting hebben toegelicht in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen, zie ook Tabel 7.10a. Daarna worden de uitkomsten nader onderverdeeld voor 20 aan de AEX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.12b) en 16 aan de AMX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.12c). De uitkomsten van de Tabellen 7.12b en 7.12c worden nader besproken.

Tabel 7.12a: Informatie voorwaardelijke verplichting, kwantificering risico
AEX + AMX 2010

Vervolg vraag 2.3.2	antwoord	populatie 36	percentage
Wordt het risico gekwantificeerd?	ja	19	53%
	nee	17	47%
	combinatie	0	0%

Nader onderverdeeld in:

⁵²⁴ Royal Wessanen NV, 1 december 2010, 'Royal Wessanen nv announces that a binding ruling has been issued by the arbitrator in the dispute with Kehe Food Distributors regarding the post-closing adjustments to the purchase price paid by Kehe for its acquisition of Tree Life, Inc. (...) The cash payment to be made following arbitration is covered for USD 2.5 million by a provision. Therefore, this will result in a book loss of around 5.5 million (...) in the fourth quarter 2010.'

Tabel 7.12b: Informatie voorwaardelijke verplichting, kwantificering risico AEX 2010

Vervolg vraag 2.3.2	antwoord	populatie 20	percentage
Wordt het risico gekwantificeerd?	ja	12	60%
	nee	8	40%
	combinatie	0	0%

Uit Tabel 7.12b volgt dat 60% van de 20 AEX vennootschappen waar sprake is van een voorwaardelijke verplichting melding maakt van het mogelijke financiële risico in verband met de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 40% van de gevallen wordt in de toelichting geen bedrag vermeld specifiek in verband met claims, juridische geschillen of rechtsgedingen (ASML Holding NV, Koninklijke Philips NV, Royal Dutch Shell PLC, SBM Offshore NV en TNT NV) of wordt in de toelichting slechts in algemene bewoordingen ingegaan op de geschillen (Boskalis Westminster NV, Fugro NV en Wolters-Kluwer NV).

Opmerkelijk is Arcelor Mittal SA waar nadrukkelijk wordt gemeld dat niet van alle juridische geschillen de financiële risico's worden gekwantificeerd:

*'In a limited number of ongoing cases, the Company was able to make a reasonable estimate of the expected loss or range of probable loss and has accrued a provision for such loss, but believes that publication of this information on a case-by-case basis would seriously prejudice the Company's position in the ongoing legal proceedings or in any related settlement discussions. Accordingly, in these cases, the Company disclosed information with respect to the nature of the contingency, but has not disclosed its estimate of the range of potential loss (...).'*⁵²⁵

Opmerkelijk is ook de jaarrekening van TomTom NV. Bij de voorwaardelijke verplichtingen wordt expliciet verwezen naar de toelichting bij de voorzieningen. Omdat de financiële risico's daar wel worden gekwantificeerd is TomTom NV in Tabel 7.12b opgenomen bij het positieve antwoord.

Tabel 7.12c: Informatie voorwaardelijke verplichting, kwantificering risico AMX 2010

Deelvraag 2.3.2	antwoord	populatie 16	percentage
Wordt het risico gekwantificeerd?	ja	7	44%
	nee	9	56%
	combinatie	0	0%

Uit Tabel 7.12c volgt dat 44% van de 16 AMX vennootschappen waar sprake is van een voorwaardelijke verplichting, melding maakt van het mogelijke financiële risico in

⁵²⁵ Annual Report Arcelor Mittal S.A., 2012, blz. 154.

verband met de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 56% van de gevallen wordt in de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen geen bedrag vermeld specifiek in verband met claims, juridische geschillen of rechtsgedingen (SNS Reaal, USG People NV, Koninklijke Vopak NV en Royal Wessanen) of wordt slechts in algemene bewoordingen ingegaan op de geschillen (Arcadis NV, BinckBank NV, Delta Lloyd NV, Océ NV en Wavin NV).

7.3.2.3.3 Vervolg vraag voorwaardelijke verplichting en verloop procedure

De derde vervolgvraag (2.3.3) is:

Wordt het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?

Deze vervolgvraag is onderzocht door aan de hand van de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening 2010 vast te stellen of in de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen het financiële verloop is gevolgd in verband met geschillen waar de vennootschap mee wordt geconfronteerd.

Van dit onderzoek wordt verslag gedaan in de Tabellen 7.13a t/m c. Eerst wordt in Tabel 7.13a verslag gedaan van de aangepaste onderzoekspopulatie van 36 aan de AEX en AMX genoteerde vennootschappen die een voorwaardelijke verplichting hebben toegelicht in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen, zie ook Tabel 7.10a. Daarna worden de uitkomsten nader onderverdeeld voor 20 aan de AEX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.13b) en 16 aan de AMX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.13c). De uitkomsten van de Tabellen 7.13b en 7.13c worden nader besproken.

Tabel 7.13a: Informatie voorwaardelijke verplichting, financieel verloop AEX + AMX 2010

Vervolg vraag 2.3.3	antwoord	populatie 36	percentage
Wordt het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?	ja	14	39%
	nee	8	22%
	combinatie	14	39%

Nader onderverdeeld in:

Tabel 7.13b: Informatie voorwaardelijke verplichting, financieel verloop AEX 2010

Vervolg vraag 2.3.3	antwoord	populatie 20	percentage
Wordt het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?	ja	7	35%
	nee	3	15%
	combinatie	10	50%

Uit Tabel 7.13b volgt dat 35% van de 20 AEX vennootschappen waar sprake is van een voorwaardelijke verplichting bij de toelichting daarvan een overzicht geeft van het verloop van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen inclusief de financiële risico's die daarmee samenhangen. In 50% van de gevallen wordt het verloop van de geschillen wel gevolgd, maar worden de risico's niet gekwantificeerd (Aegon NV, Koninklijke Ahold NV, Akzo Nobel NV, ASML Holding NV, Koninklijke BAM Groep NV, Koninklijke Philips NV, ING Groep NV, Royal Dutch Shell PLC, SBM Offshore NV en TNT NV). In 15% van de gevallen wordt bij de voorwaardelijke verplichtingen niet ingegaan op het verloop van de geschillen (Boskalis Westminster NV, Fugro NV en Wolters Kluwer NV).

Tabel 7.13c: Informatie voorwaardelijke verplichting, financieel verloop AMX 2010

Vervolg vraag 2.3.3	antwoord	populatie 16	percentage
Wordt het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?	ja	7	44%
	nee	5	31%
	combinatie	4	25%

Uit Tabel 7.13c volgt dat 44% van de 16 AMX vennootschappen waar sprake is van een voorwaardelijke verplichting, een overzicht geeft van het verloop van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen inclusief de financiële risico's die daarmee samenhangen. In 25% van de gevallen wordt het verloop van de geschillen wel gevolgd, maar worden de risico's niet gekwantificeerd (Mediq NV, SNS Reaal NV, USG People NV en Koninklijke Vopak NV). In 31% van de gevallen wordt bij de voorwaardelijke verplichtingen niet ingegaan op het verloop van de geschillen maar wordt volstaan met algemene bewoordingen (BinckBank NV, Delta Lloyd NV, Océ NV, Wavin NV en Royal Wessanen NV). Opmerkelijk is dat Delta Lloyd NV in de jaarrekening van 2011 wel het verloop van de geschillen beschrijft bij de voorwaardelijke verplichtingen.

7.3.2.3.4 Vervolg vraag voorwaardelijke verplichting en het rechtsgeding

De vierde en laatste vervolgvraag (2.3.4) is:

Wordt het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschil waarvoor een voorwaardelijke verplichting is vermeld?

Het criterium waaraan wordt getoetst of individuele geschillen worden gevolgd is of in de jaarrekening wordt ingegaan op juridische ontwikkelingen die zich gedurende het geschil voordoen en die worden vertaald in (bijgestelde) proceskansen met aandacht voor de financiële gevolgen.

Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn de jaarrekeningen 2012 onderzocht van alle aan de AEX en AMX genoteerde vennootschappen waar volgens de jaarrekening 2010 sprake was van claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Voor vier aan de AMX genoteerde vennootschappen is echter een ander referentiejaar gekozen omdat de notering aan de AMX in 2012 was beëindigd. Het betreft Crucell NV⁵²⁶ waarvan de jaarrekening 2009 is onderzocht, Logica PLC⁵²⁷ waarvan de jaarrekening van 2011 is onderzocht, Océ NV⁵²⁸ waarvan de jaarrekening van 2008 is onderzocht en Wavin NV⁵²⁹ waarvan de jaarrekening 2011 is onderzocht.

Van dit onderzoek wordt verslag gedaan in de Tabellen 7.14a t/m c. Eerst wordt in Tabel 7.14a verslag gedaan van de aangepaste onderzoekspopulatie van 36 aan de AEX en AMX genoteerde vennootschappen waar in de jaarrekening van 2010 sprake is van een voorwaardelijke verplichting in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Daarna worden de uitkomsten nader onderverdeeld voor 20 aan de AEX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.14b) en 16 aan de AMX genoteerde vennootschappen (Tabel 7.14c). De uitkomsten van de Tabellen 7.14b en 7.14c worden nader besproken.

Tabel 7.14a: informatie voorwaardelijke verplichting, juridisch verloop
AEX + AMX 2010

Vervolg vraag 2.3.4	antwoord	populatie 36	percentage
Wordt het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschil waarvoor een voorwaardelijke verplichting is vermeld?	ja	20	56%
	nee	11	30%
	deels	5	14%

⁵²⁶ Crucell NV is in 2011 overgenomen door Johnson&Johnson gevestigd in de V.S. De beursnotering aan de NYSE Euronext Amsterdam is beëindigd per 12 april 2011.

⁵²⁷ Logica NV is in 2012 overgenomen door CGI gevestigd in Canada. De beursnotering aan de NYSE Euronext Amsterdam is beëindigd per 24 augustus 2012.

⁵²⁸ Océ NV is in 2010 overgenomen door Canon gevestigd in Japan. De beursnotering aan de NYSE Euronext Amsterdam is beëindigd per 14 februari 2012.

⁵²⁹ Wavin NV is in 2012 overgenomen door Mexichem gevestigd in Mexico. De beursnotering aan de NYSE Euronext Amsterdam is beëindigd per 12 juli 2012.

Nader onderverdeeld in:

Tabel 7.14b: Informatie voorwaardelijke verplichting, juridisch verloop AEX 2010

Vervolg vraag 2.3.4	antwoord	populatie 20	percentage
Wordt het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschil waarvoor een voorwaardelijke verplichting is vermeld?	ja	14	70%
	nee	4	20%
	deels	2	10%

Uit Tabel 7.14b volgt dat 70% van de 20 AEX vennootschappen waar sprake is van een voorwaardelijke verplichting ingaat op het juridische verloop van individuele geschillen. In 10% van de gevallen wordt wel het verloop van het geschil besproken, maar zonder daar de financiële risico's bij te vermelden (ASML Holding NV en Royal Dutch Shell PLC). In 20% van de gevallen wordt bij de voorwaardelijke verplichtingen alleen in algemene bewoordingen ingegaan op geschillen (Boskalis Westminster NV, Fugro NV, TomTom NV en Wolters Kluwer NV).

Tabel 7.14c: Informatie voorwaardelijke verplichting, juridisch verloop AMX 2010

Vervolg vraag 2.3.4	antwoord	populatie 16	percentage
Wordt het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschil waarvoor een voorwaardelijke verplichting is vermeld?	ja	6	37%
	nee	7	44%
	deels	3	19%

Uit Tabel 7.14c volgt dat 37% van de 16 AMX vennootschappen waar sprake is van een voorwaardelijke verplichting ingaat op het juridische verloop van individuele geschillen. In 19% van de gevallen wordt het verloop van het geschil besproken, maar zonder daar de financiële risico's bij te vermelden (Delta Lloyd NV, SNS Reaal NV en USG People NV). In 44% van de gevallen wordt bij de voorwaardelijke verplichtingen alleen in algemene bewoordingen ingegaan op geschillen (Arcadis NV, BinckBank NV, Océ NV, Mediq NV, Koninklijke Vopak NV, Wavin NV en Royal Wessanen NV).

7.3.2.3.5 Samenvatting voorwaardelijke verplichting in verband met geschillen

In deze paragraaf is op geaggregeerd niveau nagegaan of een voorwaardelijke verplichting is vermeld in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen en voor zover hiervan sprake is hoe gedetailleerd de verslaglegging omtrent de geschillen is. Uitgangspunt zijn de jaarrekeningen 2010.

De uitkomsten laten zich samenvatten in de volgende Tabel 7.15. De percentages zijn afgerond op hele getallen.

Tabel 7.15: Samenvatting informatie voorwaardelijke verplichting 2010

Voorwaardelijke verplichting jaarrekening 2010	AEX	in %	Totaal	in %	AMX	in %
populatie	25	100	50	100	25	100
geen geschil	- 2	- 8	-5	-10	-3	-12
wel geschil	23	92	45	90	22	88
wel geschil	23	100	45	100	22	100
geen voorwaardelijke verplichting (Tabellen 7.10)	- 3	-13	- 9	-20	- 6	-27
wel voorwaardelijke verplichting	20	87	36	80	16	73
voorwaardelijke verplichting	20	100	36	100	16	100
onderzochte informatie-elementen:						
aard geschil (Tabellen 7.11)	15	75	26	72	11	69
kwantificering risico's (Tabellen 7.12)	12	60	19	53	7	44
financiële verloop (Tabellen 7.13)	7	35	14	39	7	44
- mutatieoverzicht combinatie*	17	85	28	78	11	69
juridisch verloop (Tabellen 7.14)	14	70	20	56	6	37

Toelichting tabel 7.15

Bij 10% van de onderzochte vennootschappen blijkt uit de jaarrekening niet van de aanwezigheid van claims, juridische geschillen en rechtsgedingen (5 van de 50). Deze vennootschappen zijn buiten het vervolgonderzoek gelaten, zie Tabel 7.2a in relatie tot Tabel 7.9a.

Van de 45 vennootschappen waar uit de jaarrekening wél is gebleken van de aanwezigheid van claims, juridische geschillen en rechtsgedingen heeft 80% een voorwaardelijke verplichting vermeld in verband met de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen (36 van de 45). Nader onderverdeeld naar de vennootschappen genoteerd aan de AEX 87% (20 van de 23) en aan de AMX 73% (16 van de 22), zie de Tabellen 7.10 a t/m c.

De 36 vennootschappen waar een voorwaardelijke verplichting is aangetroffen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen zijn onderwerp van vervolgonderzoek geweest. De toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen is nader onderzocht om de mate van gedetailleerdheid van de verslaggeving in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen vast te stellen.

De aard van het geschil is vermeld in 72% van de gevallen (26 van de 36). Nader onderverdeeld naar de vennootschappen genoteerd aan de AEX 75% (15 van de 20) en aan de AMX 69% (11 van de 16), zie de Tabellen 7.11a t/m c.

De risico's zijn gekwantificeerd in 53% van de gevallen (19 van de 36). Nader onderverdeeld naar de vennootschappen genoteerd aan de AEX 60% (12 van de 20) en aan de AMX 44% (7 van de 16), zie de Tabellen 7.12a t/m c.

Inzicht in het verloop van de geschatte financiële gevolgen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen is gegeven in 39% van de gevallen (14 van de 36). Nader onderverdeeld naar de vennootschappen genoteerd aan de AEX 35% (7 van de 20) en aan de AMX 44% (7 van de 16), zie de Tabellen 7.13a t/m c. Uit Tabel 7.13b blijkt dat daarnaast in 50% van de aan de AEX genoteerde vennootschappen (10 van de 20) de mutaties wel zijn besproken, maar in combinatie met het verloop van andere voorwaardelijke verplichtingen zodat geen inzicht wordt gegeven in het financiële verloop van enkel de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Bij de aan de AMX genoteerde vennootschappen is dat in 25% (4 van de 16) het geval, zie Tabel 7.13c.

Tot slot is per individuele claim, geschil en rechtsgeding onderzoek gedaan naar de mate waarin het verloop van het geschil in de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen is gevolgd. Dat is in 56% het geval (20 van de 36), nader onderverdeeld naar de aan de AEX genoteerde vennootschappen 70% van de gevallen (14 van de 20) en aan de AMX genoteerde vennootschappen 37% (6 van de 16), zie de Tabellen 7.14a t/m c. Uit Tabel 7.14b blijkt dat in 10% van de aan de AEX genoteerde vennootschappen (2 van de 20) het juridische verloop van een individueel rechtsgeschil wordt besproken, maar zonder daarbij de financiële risico's te betrekken. Bij de aan de AMX genoteerde vennootschappen is dat bij 19% het geval (3 van de 16), zie Tabel 7.14c.

Onderzoekspopulatie 2010 vergeleken met 2012

In paragraaf 7.4 wordt het empirisch onderzoek herhaald voor de jaarrekeningen 2012. Dit om de ontwikkeling in de verslaggeving van lopende juridische geschillen en rechtsgedingen waarvan melding is gemaakt in de jaarrekening 2010 te meten. De uitkomsten van dit onderzoek worden besproken en geanalyseerd in paragraaf 7.4. Door ook de jaarrekeningen van 2012 te onderzoeken, is het noodzakelijk de door maatschappelijke ontwikkelingen veroorzaakte wisselingen in de totale onderzoekspopulatie in kaart te brengen. De samenstelling van de AEX en AMX verandert voortdurend. Om het effect van deze veranderingen op het onderzoek zoveel mogelijk te beperken, is gekozen om alleen de jaarrekeningen te onderzoeken van de vennootschappen die in 2010 waren genoteerd aan de AEX en AMX.

Vennootschappen die na 2010 zijn toegetreden tot de AEX of AMX zijn daarom niet in het onderzoek betrokken. Anderzijds zijn de vennootschappen waarvan de beursnotering ná 2010 is beëindigd nog zoveel mogelijk in de onderzoekspopulatie van 2012 meegenomen. In twee gevallen van de AMX is volstaan met de jaarrekening 2011 om zo de ontwikkeling in de tijd vergeleken met de jaarrekening 2010 in kaart te brengen: Logica PIC en Wavin NV. Drie vennootschappen waarvan de aandelen in 2010 aan de AMX zijn genoteerd, zijn echter niet opgenomen in de onderzoekspopulatie 2012 omdat van deze vennootschappen in verband met beëindiging van de beursnotering ná 2010 geen jaarrekening meer is verschenen: Crucell NV, Océ NV en Smit Internationale NV.

Bij de AEX heeft dit niet geleid tot een aanpassing van de onderzoekspopulatie en bij de AMX zijn 3 vennootschappen minder in het onderzoek van 2012 betrokken, waardoor de totale onderzoekspopulatie 2012 uit 47 vennootschappen bestaat,

Naast de beëindiging van de beursnotering kunnen de onderzoekspopulaties die in het vervolgonderzoek zijn betrokken ook door andere oorzaken zijn veranderd.

In 2012 kan sprake zijn van een specifieke voorziening, terwijl die er in 2010 niet was.

Bij de AEX is dit het geval voor Koninklijke Philips NV, waardoor de deelpopulatie bij het vervolgonderzoek in 2012 naar informatieverschaffing bij specifieke voorzieningen 20 bedraagt, terwijl die in 2010 nog 19 was (toename 1 door Koninklijke Philips NV).

Bij de AMX is dit het geval voor Binckbank NV, waardoor de deelpopulatie bij het vervolgonderzoek in 2012 naar informatieverschaffing bij specifieke voorzieningen 14 bedraagt, terwijl die in 2010 nog 16 was (3 minder in verband met einde beursnotering van vennootschappen die in 2010 wel een specifiek voorziening hadden gevormd: Crucell NV, Océ NV en Smit Internationale NV en 1 meer door Binckbank NV) .

In 2012 kan sprake zijn van een voorwaardelijke verplichting, terwijl die er in 2010 niet was.

Bij de AEX is dit het geval voor Corio NV en Randstad Holding NV, waardoor de deelpopulatie bij het vervolgonderzoek in 2012 naar informatieverschaffing bij voorwaardelijke verplichtingen 22 bedraagt, terwijl die in 2010 nog 20 was (toename 2 door Corio NV en Randstad Holding NV).

Bij de AMX is dit het geval voor Royal Imtech NV en Mediq NV, terwijl omgekeerd bij Nutreco Holding NV in 2012 geen voorwaardelijke verplichting is toegelicht en in 2010 wel. De deelpopulatie 2012 bij het vervolgonderzoek naar informatieverschaffing bij voorwaardelijke verplichtingen bedraagt evenals als in 2010 16, maar is anders van samenstelling: toename door Royal Imtech NV en Mediq NV en vermindering door Nutreco Holding NV en het beëindigen van de beursnotering door Océ NV die in 2010 nog wel een voorwaardelijke verplichting heeft toegelicht.

7.4 Verslag empirisch onderzoek jaarrekeningen 2012

7.4.1. Inleiding

In deze paragraaf worden de uitkomsten geanalyseerd van het empirisch onderzoek. De analyse dient om antwoord te geven op deelvraag 2.4.

Hoe gedetailleerd is de informatieverstrekking met betrekking tot risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen op het niveau van de onderzochte vennootschappen?

Daarnaast worden de vervolgvragen beantwoord:

- 2.4.1 verandert het beeld van de mate van gedetailleerdheid van de informatieverstrekking als de toelichting bij de voorzieningen in samenhang wordt gezien met de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen?
- 2.4.2 neemt de gedetailleerdheid van de informatieverstrekking in jaarrekening 2012 toe ten opzichte van de jaarrekening 2010?

- 2.4.3 verschilt de mate van gedetailleerdheid in de informatieverstrekking door vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AEX met die van vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AMX?

In paragraaf 7.4.2 worden de uitkomsten van het jaarrekeningenonderzoek 2012 geïnterpreteerd van aan de AEX genoteerde vennootschappen, waarna een analyse plaatsvindt van de verstrekte informatie bij specifieke voorzieningen, respectievelijk voorwaardelijke verplichtingen. Tot slot wordt de verstrekte informatie bij specifieke voorzieningen en voorwaardelijke verplichtingen in samenhang onderzocht ter beantwoording van vervolgvraag 2.4.1 voor de aan de AEX genoteerde vennootschappen.

In paragraaf 7.4.3 volgt de analyse van de verstrekte informatie door aan de AMX genoteerde vennootschappen bij specifieke voorzieningen, respectievelijk voorwaardelijke verplichtingen. Tot slot wordt de verstrekte informatie bij specifieke voorzieningen en voorwaardelijke verplichtingen in samenhang onderzocht ter beantwoording van vervolgvraag 2.4.1 voor aan de AMX genoteerde vennootschappen. Paragraaf 7.4.4 behandelt vervolgvraag 2.4.2, terwijl vervolgvraag 2.4.3 wordt beantwoord in paragraaf 7.4.5.

7.4.2 Analyse informatieverstrekking door aan de AEX genoteerde vennootschappen

In paragraaf 7.4.2 wordt voor de per 2010 aan de AEX genoteerde vennootschappen een analyse gegeven van de informatieverstrekking in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen bij specifieke voorzieningen (7.4.2.1), respectievelijk voorwaardelijke verplichtingen (7.4.2.2) en wordt de verstrekte informatie bij voorzieningen en voorwaardelijke verplichtingen in samenhang bekeken (7.4.2.3).

7.4.2.1 Informatieverstrekking bij specifieke voorzieningen AEX

In paragraaf 7.3.2.2 zijn de uitkomsten van het empirisch onderzoek geïnterpreteerd voor de jaarrekeningen 2010 van de vennootschappen waarvan de aandelen aan de AEX zijn genoteerd, met een specifieke voorziening in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Om in paragraaf 7.4.4 antwoord te kunnen geven op vervolgvraag 2.4.2 is aanvullend een inventarisatie uitgevoerd met als peildatum 2012. Van de uitkomsten van dit onderzoek wordt verslag gedaan in Schema 7.4.2.1a. De uitkomsten van de inventarisaties zijn daarin per vennootschap gerubriceerd. Zo wordt het mogelijk ter beantwoording van deelvraag 2.4 de uitkomsten van het empirisch onderzoek op het niveau van de onderzochte vennootschappen te analyseren. Om de mate van gedetailleerdheid van de informatie vast te stellen is het onderzoek gedaan aan de hand van de vereiste informatie-elementen die voor specifieke voorzieningen zijn afgeleid uit IAS 37.84 en 85.

Deze informatie-elementen luiden als volgt:

1. wordt de aard van het juridische geschil toegelicht (aard geschil);
2. wordt het risico gekwantificeerd (kwantificering);

3. wordt het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen in de toelichting bij de voorziening (mutatieoverzicht);
4. wordt het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschil waarvoor een voorziening is gevormd (juridisch gevolgd).

In bovenstaande opsomming zijn tussen haakjes de koppen van de hierna volgende schema's opgenomen.

Voor zover sprake is van een specifieke voorziening in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen wordt in Schema 7.4.2.1a per vennootschap aangegeven welke van de hiervoor genoemde informatie-elementen wel zijn vermeld (X) en welke informatie-elementen niet zijn vermeld (0). De vermelding *X betekent dat de informatie wél is gegeven, maar slechts in combinatie met informatie over andere voorzieningen. De vetgedrukte vermelding X betekent dat de informatie in 2012 wél is vermeld, maar niet in 2010. Het teken – staat voor niet van toepassing.

Schema 7.4.2.1a: Informatie specifieke voorziening bij geschillen AEX 2012

Naam	specifieke voorziening	aard geschil	kwantificering	mutatie-overzicht	juridisch gevolgd
Aegon NV	X	0	*X	*X	0
Koninklijke Ahold NV	X	X	X	X	X
Air France S.A.	X	X	X	X	X
Akzo Nobel N.V.	X	X	X	*X	0
ArcelorMittal S.A.	X	0	X	X	0
ASML Holding NV	0	-	-	-	-
Koninklijke BAM Groep nv	X	0	*X	*X	0
Boskalis Westminster N.V.	X	X	X	X	0
Corio N.V.	X	0	X	X	0
Koninklijke DSM N.V.	X	X	X	X	0
Fugro N.V.	X	0	X	X	0
Heineken N.V.	X	0	X	*X	0
ING Groep N.V.	X	X	*X	*X	X
Koninklijke KPN N.V.	X	0	*X	*X	0
Koninklijke Philips N.V.	X	X	X	X	0
Randstad Holding nv	X	0	X	X	0
Royal Dutch Shell PLC	X	0	X	X	0
SBM Offshore N.V.	0	-	-	-	-
TNT NV	X	0	X	X	0
TomTom NV	X	X	X	X	X
Unibal-Rodamco SE	X	X	X	X	X
Unilever NV	X	X	X	X	X
Wolters Kluwer NV	0	-	-	-	-
Aantal	20	10	16/*20	14/*20	6

Toelichting onderzoekspopulatie 2012

Vergeleken met de inventarisatie per eind 2010 die is beschreven in Tabel 7.3b valt op dat er eind 2012 door 20 vennootschappen een specifieke voorziening is gevormd. Dat is er één meer dan in 2010. Dat valt te verklaren doordat Koninklijke Philips NV eind 2012 wel een specifieke voorziening heeft gevormd en in 2010 niet. Omdat de onderzoekspopulatie in 2012 niet gelijk is aan die van 2010 kunnen de uitkomsten niet in absolute getallen worden vergeleken, maar is een procentuele analyse toegepast.

Analyse Schema 7.4.2.1a

Hierna volgt de analyse aan de hand van Schema 7.4.2.1a: Informatie specifieke voorziening AEX, ter beantwoording van deelvraag 2.4:

Hoe gedetailleerd is de informatieverstrekking met betrekking tot risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen op het niveau van de onderzochte vennootschappen?

In Schema 7.4.2.1a zijn de uitkomsten opgenomen van het onderzoek naar de mate waarin de vier te onderscheiden informatie-elementen zijn toegelicht bij de voorzieningen in de jaarrekening van 2012. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de informatie-elementen van kwantitatieve aard en van kwalitatieve aard. Onder informatie van kwantitatieve aard wordt begrepen de cijfermatige omvang van financiële risico's (kwantificering) en een sluitend overzicht van het financiële verloop van de risico's (mutatieoverzicht). Dat wordt onderscheiden van informatie-elementen van kwalitatieve aard waarbij de risico's in bewoordingen worden beschreven en niet cijfermatig worden uitgedrukt: de aard van de risico's (aard geschil) en het juridische verloop van de geschillen (juridisch gevolgd).

Kwantificering financiële risico's en mutatieoverzicht

Van de 20 aan de AEX genoteerde vennootschappen die eind 2012 een specifieke voorziening hebben getroffen heeft 80% (16 van de 20) de financiële risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen afzonderlijk gekwantificeerd. In 20% van de gevallen (4 van de 20) is dit niet gebeurd, (Aegon NV, Koninklijke BAM Groep NV, ING Groep NV en Koninklijke KPN NV) maar worden de financiële risico's gekwantificeerd in combinatie met andere voorzieningen. Hierdoor blijft onduidelijk wat de specifieke risico's zijn van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 70% van de gevallen (14 van de 20) wordt het financiële verloop verwerkt in een afzonderlijk mutatieoverzicht voor claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 30% van de gevallen (6 van de 20) is dat niet gebeurd maar wordt het mutatieoverzicht gecombineerd met andere voorzieningen (Aegon NV, Akzo Nobel NV, Koninklijke BAM Groep NV, Heineken NV, ING Groep NV en Koninklijke KPN NV). Op deze manier wordt geen beeld verkregen van het financiële verloop van de specifieke voorziening voor claims, juridische geschillen en rechtsgedingen.

Aard en juridisch verloop van het geschil

In 50% van de gevallen wordt de aard van het geschil vermeld waarvoor een specifieke voorziening is gevormd, de andere 50% (10 van de 20) vermeldt de aard van het geschil niet, terwijl wel een specifieke voorziening is getroffen (Aegon NV, ArcelorMittal SA, Koninklijke BAM Groep NV, Corio NV, Fugro NV, Heineken NV, Koninklijke KPN NV, Randstad Holding NV, Royal Dutch Shell NV en TNT NV). Opvallend is dat slechts in 30% van de gevallen (6 van de 20) in de toelichting aandacht wordt besteed aan het juridische verloop van de geschillen en in 70% van de gevallen (14 van de 20) niet, terwijl wel een specifieke voorziening is gevormd (Aegon NV, Akzo Nobel NV, ArcelorMittal SA, Koninklijke BAM Groep NV, Boskalis Westminster NV, Corio NV, Koninklijke DSM NV, Fugro NV, Heineken NV, Koninklijke KPN NV, Koninklijke Philips NV, Randstad Holding NV, Royal Dutch Shell PLC en TNT NV).

Classificatie van de uitkomsten bij de specifieke voorziening

De uitkomsten van Schema 7.4.2.1a kunnen ook op een andere wijze worden geanalyseerd door de uitkomsten nader te classificeren. Er wordt een ranglijst gemaakt van de vennootschappen op basis van het aantal vergelijkbare criteria waaraan door de vennootschappen is voldaan.

Hierbij worden de volgende vijf klassen onderscheiden ingedeeld naar de mate van volledigheid, van hoog naar laag:

1. voldaan aan alle vier informatie-elementen;
2. voldaan aan drie van de vier informatie-elementen;
3. voldaan aan twee van de vier informatie-elementen;
4. voldaan aan één informatie-element;
5. niet voldaan aan één van de informatie-elementen.

In de kop van onderstaand Schema 7.4.2.1b wordt per klasse aangegeven welke informatie-elementen door de daaronder staande vennootschappen zijn toegelicht. Met behulp van een omgekeerde redenering kan op deze wijze ook snel worden geanalyseerd welke informatie-elementen bij een vennootschap ontbreken.

Schema 7.4.2.1b: Informatie specifieke voorziening na classificatie AEX 2012

aard kwantificering mutatieoverzicht juridisch gevolgd	aard kwantificering mutatieoverzicht	kwantificering mutatieoverzicht	kwantificering	géén
klasse 1	klasse 2	klasse 3	klasse 4	klasse 5
Ahold Air France ING*) TomTom Unibal-Rodamco Unilever	Akzo Nobel*) Boskalis DSM Philips	Aegon*) ArcelorMittal BAM Groep*) Corio Fugro Heineken*) KPN*) Randstad Shell TNT		
6	4	10	0	0

*) Informatie in combinatie met andere voorzieningen/verplichtingen.

Analyse na classificatie

- klasse 1: uit bovenstaand Schema 7.4.2.1b kan worden geconcludeerd dat zes vennootschappen de meest gedetailleerde informatie hebben gegeven in de toelichting bij de specifieke voorziening in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Koninklijke Ahold NV, Air France SA, ING Groep NV, TomTom NV, Unibal-Rodamco SE en Unilever NV vermelden alle informatie-elementen. Opgemerkt wordt dat ING Groep NV geen afzonderlijk inzicht geeft in de financiële risico's en het verloop daarvan in verband met geschillen;
- klasse 2: Akzo Nobel NV, Boskalis Westminster NV, Koninklijke DSM NV en Koninklijke Philips NV bespreken de aard van het geschil, kwantificeren de specifieke risico's en volgen de financiële risico's in het mutatieoverzicht, maar bespreken niet het juridische verloop van het geschil. Opgemerkt wordt bovendien dat Akzo Nobel NV geen afzonderlijk inzicht geeft in het verloop van de financiële risico's in het mutatieoverzicht;

- klasse 3: Aegon NV, ArcelorMittal SA, BAM Groep NV, Corio NV, Fugro NV, Heineken NV, Koninklijke KPN NV, Randstad Holding NV Royal Dutch Shell PLC en TNT NV kwantificeren de specifieke risico's en volgen de financiële risico's in het mutatieoverzicht, maar bespreken niet de aard van het geschil en het juridische verloop van het geschil. Opgemerkt wordt bovendien dat Aegon NV, Koninklijke BAM Groep NV en Koninklijke KPN NV geen afzonderlijke melding maken van de financiële risico's en het verloop daarvan, terwijl Heineken NV het verloop van de financiële risico's niet afzonderlijk heeft vermeld in het mutatieoverzicht.

7.4.2.2 Informatieverstrekking voorwaardelijke verplichtingen bij geschillen AEX

In paragraaf 7.3.2.3 zijn de uitkomsten van het empirisch onderzoek geïnterpreteerd voor de jaarrekeningen 2010 van de vennootschappen waarvan de aandelen aan de AEX zijn genoteerd, met een voorwaardelijke verplichting in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Om in paragraaf 7.4.4 antwoord te kunnen geven op vervolgvraag 2.4.2 is aanvullend een inventarisatie uitgevoerd met als peildatum eind 2012. Van de uitkomsten van dit onderzoek wordt verslag gedaan in onderstaand Schema 7.4.2.2a. De uitkomsten van de inventarisaties zijn daarin per vennootschap gerubriceerd. Zo wordt het mogelijk ter beantwoording van deelvraag 2.4 de uitkomsten van het empirisch onderzoek op het niveau van de onderzochte vennootschappen te analyseren. Om de mate van detail van de informatie vast te stellen is het onderzoek gedaan aan de hand van de vereiste informatie-elementen die voor voorwaardelijke verplichtingen zijn afgeleid uit IAS 37.86 tot en met IAS 37.92. Deze komen overeen met de informatie-elementen bij de specifieke voorziening behoudens het financiële verloop, waar bij de voorwaardelijke verplichtingen niet om een sluitend cijfermatig overzicht wordt gevraagd zoals in IAS 37.84.

Deze informatie-elementen luiden als volgt:

1. wordt de aard van het juridische geschil toegelicht (aard geschil);
2. wordt het risico gekwantificeerd (kwantificering);
3. wordt het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen in de toelichting bij de voorziening (financieel verloop);
4. wordt het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschil waarvoor een voorziening is gevormd (juridisch gevolgd).

Voor zover sprake is van een voorwaardelijke verplichting in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen wordt per vennootschap aangegeven welke van de hiervoor genoemde informatie-elementen wel zijn vermeld (X) en welke informatie-elementen niet zijn vermeld (0). De vetgedrukte vermelding **X** betekent dat de informatie wél is vermeld in 2012, maar niet in 2010. De vermelding ***X** betekent dat de informatie wél is gegeven, maar slechts in combinatie met informatie over andere voorwaardelijke verplichtingen.

Schema 7.4.2.2a: Informatie voorwaardelijke verplichting bij geschillen AEX 2012

Naam	voorwaar- delijke verplichting	aard geschil	k quanti- ficering	financieel verloop	juridisch verloop
Aegon NV	X	X	X	0	X
Koninklijke Ahold NV	X	0	X	*X	X
Air France S.A.	X	X	X	X	X
Akzo Nobel N.V.	X	X	X	*X	X
ArcelorMittal S.A.	X	X	X	X	X
ASML Holding NV	X	X	0	0	0
Koninklijke BAM Groep nv	X	X	X	*X	X
Boskalis Westminster N.V.	X	0	0	0	0
Corio N.V.	X	X	X	0	X
Koninklijke DSM N.V.	X	X	X	X	X
Fugro N.V.	X	0	0	0	0
Heineken N.V.	X	X	X	X	X
ING Groep N.V.	X	X	X	X	X
Koninklijke KPN N.V.	X	X	X	X	X
Koninklijke Philips N.V.	X	X	0	0	X
Randstad Holding nv	X	X	X	X	X
Royal Dutch Shell PLC	X	X	0	0	0
SBM Offshore N.V.	X	X	0	0	X
TNT NV	X	X	0	0	X
TomTom NV	X	X	X	X	0
Unibal-Rodamco SE	0	-	-	-	-
Unilever NV	X	X	X	X	X
Wolters Kluwer NV	X	0	0	0	0
Aantal	22	18	14	9/*12	16

Toelichting onderzoekspopulatie 2012

Vergeleken met de inventarisatie per eind 2010, die is beschreven in Tabel 7.9b, valt op dat er eind 2012 door 22 vennootschappen een voorwaardelijke verplichting is vermeld in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Dat zijn er twee meer dan in 2010 en dat valt te verklaren doordat Corio NV en Randstad Holding NV eind 2012 wél een voorwaardelijk verplichting vermelden en in 2010 niet. Omdat bij de vraag in hoeverre aan de informatie-elementen is voldaan de onderzoekspopulatie 2012 niet gelijk is aan die van 2010 kunnen de uitkomsten niet in absolute getallen worden vergeleken, maar is volstaan met een procentuele analyse.

Analyse Schema 7.4.2.2.a

Hierna volgt een analyse aan de hand van Schema 7.4.2.2a, voorwaardelijke verplichting bij geschillen AEX, ter beantwoording van deelvraag 2.4:

Hoe gedetailleerd is de informatieverstrekking met betrekking tot risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen op het niveau van de onderzochte vennootschappen?

De analyse vindt plaats aan de hand van de vraag in hoeverre eind 2012 is voldaan aan de vier te onderscheiden informatie-elementen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de informatie-elementen van kwantitatieve aard en van kwalitatieve aard. Onder informatie van kwantitatieve aard wordt begrepen de kwantificering van financiële risico's (kwantificering) en een overzicht van het financiële verloop van de

risico's (mutatieoverzicht). Dat wordt onderscheiden van informatie-elementen van kwalitatieve aard waarbij de risico's in bewoordingen worden beschreven: de aard van de risico's (aard geschil) en het juridische verloop van de geschillen (juridisch gevolgd).

Kwantificering financiële risico's en financieel verloop

Van de 22 aan de AEX genoteerde vennootschappen waar eind 2012 een voorwaardelijke verplichting is toegelicht, vermeldt 64% (14 van de 22) de financiële risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen afzonderlijk. In 36% van de gevallen (8 van de 20) is dit niet gebeurd (ASML Holding NV, Boskalis Westminster NV, Fugro NV, Koninklijke Philips NV, Royal Dutch Shell PLC, SBM Offshore NV, TNT NV en Wolters Kluwer NV).

In 41% van de gevallen (9 van de 22) wordt het financiële verloop verwerkt in een afzonderlijk mutatieoverzicht voor claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 59% van de gevallen (13 van de 22) is dit niet gebeurd (Aegon NV, Koninklijke Ahold NV, Akzo Nobel NV, ASML Holding NV, Koninklijke BAM Groep NV, Boskalis Westminster NV, Corio NV, Fugro NV, Koninklijke Philips NV, Royal Dutch Shell PLC, SBM Offshore NV, TNT NV en Wolters Kluwer NV). Daarbij wordt opgemerkt dat Koninklijke Ahold NV, Akzo Nobel NV en Koninklijke BAM Groep NV het verloop van de financiële risico's volgen, maar in combinatie met andere voorwaardelijke verplichtingen, zodat onduidelijk blijft wat het verloop is van de specifieke risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen.

Aard en juridisch verloop van het geschil

In 82% van de gevallen (18 van de 22) wordt de aard van het geschil vermeld bij de voorwaardelijke verplichtingen. In 18% van de gevallen (4 van de 22) is dat niet het geval (Koninklijke Ahold NV, Boskalis Westminster NV, Fugro NV en Wolters Kluwer NV). In 73% van de gevallen (16 van de 22) is het juridisch verloop van het geschil gevolgd. In 27% (6 van de 22) is dat niet het geval (ASML Holding NV, Boskalis Westminster NV, Fugro NV, Royal Dutch Shell PLC, TomTom NV en Wolters Kluwer NV).

Classificatie van de uitkomsten bij de voorwaardelijke verplichtingen

De uitkomsten van Schema 7.4.2.2a kunnen ook op een andere wijze worden geanalyseerd door de uitkomsten nader te classificeren. Er wordt een ranglijst gemaakt van de vennootschappen op basis van het aantal vergelijkbare criteria waaraan door de vennootschappen is voldaan.

Hierbij worden de volgende vijf klassen onderscheiden ingedeeld naar de mate van volledigheid, van hoog naar laag:

1. voldaan aan alle vier informatie-elementen;
2. voldaan aan drie van de vier informatie-elementen;
3. voldaan aan twee van de vier informatie-elementen;
4. voldaan aan één informatie-element;
5. niet voldaan aan één van de informatie-elementen.

In de kop van onderstaand Schema 7.4.2.2b wordt per klasse aangegeven welke informatie-elementen door de daaronder staande vennootschappen zijn toegelicht.⁵³⁰

⁵³⁰ In het geval niet alle tot de categorie behorende vennootschappen aan een zelfde informatie-element voldoen wordt dit aangegeven met (a) respectievelijk (b). Voor bijvoorbeeld klasse 2 betekent dit dat van de vennootschappen die aan drie informatie-elementen voldoen TomTom NV het geschil

Met behulp van een omgekeerde redenering kan op deze wijze ook snel worden geanalyseerd welke informatie-elementen bij een vennootschap ontbreken.

Schema 7.4.2.2b: Informatie voorwaardelijke verplichting na classificatie AEX 2012

aard geschil kwantificering financieel verloop juridisch verloop	aard geschil kwantificering financieel verloop (a) juridisch verloop (b)	aard geschil (a) kwantificering (b) juridisch verloop	aard geschil	géén
klasse 1	klasse 2	klasse 3	klasse 4	klasse 5
Air France ArcelorMittal DSM Heineken ING KPN Randstad Unilever	Aegon (a) Akzo Nobel*) (a) BAM Groep*) (a) Corio (a) TomTom (b)	Ahold*) (b) Philips (a) SBM (a) TNT (a)	ASML Shell	Boskalis Fugro Wolters Kluwer
8	5	4	2	3

*) Informatie in combinatie met andere voorwaardelijke verplichtingen.

Analyse na classificatie:

- klasse 1: uit bovenstaand Schema 7.4.2.2b kan worden geconcludeerd dat acht vennootschappen de meest gedetailleerde informatie hebben gegeven in de toelichting bij de specifieke voorziening in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Air France SA, ArcelorMittal SA, Koninklijke DSM NV, Heineken NV, ING Groep NV, Koninklijke KPN NV, Randstad Holding NV en Unilever NV vermelden alle informatie-elementen;
- klasse 2: alle vennootschappen uit deze klasse vermelden de aard van het geschil en geven een kwantificering van de daarbij gelopen risico's. Aegon NV, Akzo Nobel NV, Koninklijke BAM Groep NV en Corio NV bespreken ook het financiële verloop van het geschil (a), maar geven géén inzicht in het juridische verloop van de risico's. Hierbij wordt opgemerkt dat Akzo Nobel NV en BAM Groep NV geen afzonderlijk inzicht geven in het financiële verloop van claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. TomTom NV bespreekt wel het juridische verloop van de risico's (b), maar bespreekt niet het financiële verloop van het geschil;
- klasse 3: Koninklijke Philips NV, SBM Offshore BV en TNT NV bespreken de aard en het juridische verloop van het geschil (a), maar kwantificeren niet de financiële risico's in verband met geschillen en bespreken ook niet het verloop daarvan. Koninklijke Ahold NV bespreekt het juridische verloop van het geschil en geeft een kwantificering van de risico's (b), maar bespreekt niet de aard van het geschil en geeft geen afzonderlijk overzicht van het financiële verloop daarvan;
- klasse 4: ASML Holding NV en Royal Dutch Shell PLC bespreken alleen de aard van het geschil. Zij vermelden niet het juridische en financiële verloop van het geschil en geven geen inzicht in de financiële risico's in verband met geschillen;

juridisch heeft gevolgd maar geen mutatieoverzicht geeft, terwijl de andere in deze klasse opgenomen vennootschappen een mutatieoverzicht geven maar het geschil niet juridisch hebben gevolgd.

- klasse 5: Boskalis Westminster NV, Fugro NV en Wolters Kluwer NV geven géén enkele informatie over voorwaardelijke verplichtingen in verband met geschillen.

7.4.2.3 Informatieverstrekking geschillen in samenhang bekeken AEX

In deze subparagraaf wordt antwoord gegeven op vervolgvraag 2.4.1:

Verandert het beeld van de mate van gedetailleerdheid van de informatieverstrekking als de toelichting bij de voorzieningen in samenhang wordt gezien met de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen?

Aan deze vraag ligt het feit ten grondslag dat de informatie die wordt gevraagd bij de (specifieke) voorzieningen soms wordt opgenomen bij de voorwaardelijke verplichtingen en andersom dat informatie bij de voorwaardelijke verplichtingen soms wordt vermeld bij de voorzieningen. Om de vraag te beantwoorden zijn beide schema's gecombineerd. Het schema van de voorzieningen (Schema 7.4.2.1a) wordt als het ware over dat van de voorwaardelijke verplichtingen heen gelegd (Schema 7.4.2.2a) waarbij de meest gedetailleerde informatie hierna in het samengevoegde Schema 7.4.2.3a wordt opgenomen. De informatie over claims, juridische geschillen en rechtsgedingen die bij de voorwaardelijke verplichtingen wel afzonderlijk is gegeven en ontbreekt bij de specifieke voorzieningen is in dit schema **vet** aangegeven. Met *) wordt aangegeven dat de informatie wel is verstrekt, maar alleen in combinatie met informatie over andere voorzieningen en verplichtingen.

Schema 7.4.2.3a: Informatie specifieke voorziening AEX 2012 in samenhang

Naam	specifieke voorziening	aard geschil	kwanti- ficering	mutatie geschil	juridisch gevolgd
Aegon NV	X	X	X	*X	X
Koninklijke Ahold NV	X	X	X	X	X
Air France S.A.	X	X	X	X	X
Akzo Nobel N.V.	X	X	X	*X	X
ArcelorMittal S.A.	X	X	X	X	X
Koninklijke BAM Groep nv	X	X	X	*X	X
Boskalis Westminster N.V.	X	X	X	X	0
Corio N.V.	X	X	X	X	X
Koninklijke DSM N.V.	X	X	X	X	X
Fugro N.V.	X	0	X	X	0
Heineken N.V.	X	X	X	X	X
ING Groep N.V.	X	X	X	X	X
Koninklijke KPN N.V.	X	X	X	X	X
Koninklijke Philips N.V.	X	X	X	X	X
Randstad Holding nv	X	X	X	X	X
Royal Dutch Shell PLC	X	X	X	X	0
TNT NV	X	X	X	X	X
TomTom NV	X	X	X	X	X
Unibal-Rodamco SE	X	X	X	X	X
Unilever NV	X	X	X	X	X
Aantal	20	19	20	17/*20	17

De volgende aanwijzingen zijn gevonden dat gevraagde informatie soms bij de voorwaardelijke verplichtingen wordt verstrekt in plaats van bij de voorzieningen. Dit is vooral het geval bij de *kwalitatieve* informatie⁵³¹:

- in negen gevallen wordt de aard van het geschil toegelicht bij de voorwaardelijke verplichtingen en niet bij de voorzieningen (Aegon NV, ArcelorMittal SA, Koninklijke BAM Groep NV, Corio NV, Heineken NV, Koninklijke KPN NV, Randstad Holding NV, Royal Dutch Shell PLC en TNT NV). Opmerkelijk is dat alleen ArcelorMittal SA en Royal Dutch Shell PLC voor de toelichting bij de voorzieningen expliciet verwijzen naar de voorwaardelijke verplichtingen;
- in elf gevallen wordt het juridische verloop van het geschil wel besproken bij de voorwaardelijke verplichtingen en niet bij de voorzieningen (Aegon NV, Akzo Nobel NV, ArcelorMittal SA, Koninklijke BAM Groep NV, Corio NV, Koninklijke DSM NV, Heineken NV, Koninklijke KPN NV, Koninklijke Philips NV, Randstad Holding NV en TNT NV).

Daarnaast valt bij de *kwantitatieve* informatie op dat in de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen in de jaarrekening van Aegon NV, Koninklijke BAM Groep NV, ING Groep NV en Koninklijke KPN NV wél afzonderlijke melding wordt gemaakt van het financiële risico dat wordt gelopen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen en niet bij de specifieke voorzieningen. Bovendien geeft Koninklijke KPN NV bij de voorwaardelijke verplichtingen wel afzonderlijk inzicht in de financiële mutaties van de specifieke voorziening voor geschillen en niet in de toelichting bij de specifieke voorzieningen.

In het onderzoek zijn ook aanwijzingen gevonden dat gevraagde informatie soms bij de voorzieningen wordt verstrekt in plaats van bij de verplichtingen. Dit wordt in vet aangegeven in onderstaand Schema 7.4.2.3b. Met *) wordt aangegeven dat de informatie wel is verstrekt, maar alleen in combinatie met informatie over andere voorzieningen en verplichtingen.

⁵³¹ Hiermee wordt bedoeld op de niet cijfermatige informatie. Bij de cijfermatige informatie valt op dat vier vennootschappen in de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen wel afzonderlijk inzicht geven in de financiële risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen en niet bij de voorzieningen (Aegon NV, Koninklijke BAM Groep NV, ING Groep NV en Koninklijke KPN NV).

Schema 7.4.2.3b: Informatie specifieke voorwaardelijke verplichtingen AEX 2012 in samenhang

Naam	voorwaardelijke verplichting.	aard geschil	kwantificering	financieel gevolgd	juridisch gevolgd
Aegon NV	X	X	X	*X	X
Koninklijke Ahold NV	X	X	X	X	X
Air France S.A.	X	X	X	X	X
Akzo Nobel N.V.	X	X	X	*X	X
ArcelorMittal S.A.	X	X	X	X	X
ASML Holding NV	X	X	0	0	0
Koninklijke BAM Groep nv	X	X	X	*X	X
Boskalis Westminster N.V.	X	X	X	X	0
Corio N.V.	X	X	X	X	X
Koninklijke DSM N.V.	X	X	X	X	X
Fugro N.V.	X	0	X	X	0
Heineken N.V.	X	X	X	X	X
ING Groep N.V.	X	X	X	X	X
Koninklijke KPN N.V.	X	X	X	X	X
Koninklijke Philips N.V.	X	X	X	X	X
Randstad Holding nv	X	X	X	X	X
Royal Dutch Shell PLC	X	X	X	X	0
SBM Offshore N.V.	X	X	0	0	X
TNT NV	X	X	X	X	X
TomTom NV	X	X	X	X	X
Unilever NV	X	X	X	X	X
Wolters Kluwer NV	X	0	0	0	0
Aantal	22	20	19	16/*19	17

In het onderzoek zijn ook aanwijzingen gevonden dat gevraagde informatie soms bij de voorzieningen wordt verstrekt in plaats van bij de verplichtingen.

Dit is vooral het geval bij de *kwantitatieve* informatie:

- in vijf gevallen wordt het financiële risico niet gekwantificeerd bij de voorwaardelijke verplichtingen, maar wel in de toelichting bij de specifieke voorzieningen (Boskalis Westminster NV, Fugro NV, Koninklijke Philips NV, Royal Dutch Shell NV, en TNT NV);
- in acht gevallen wordt het financiële verloop van de geschillen niet (afzonderlijk) besproken bij de voorwaardelijke verplichtingen, maar wel in de toelichting bij de specifieke voorzieningen (Aegon NV, Koninklijke Ahold NV, Boskalis Westminster NV, Corio NV, Fugro NV, Koninklijke Philips NV, Royal Dutch Shell PLC en TNT NV).

Vervolgens zijn Schema's 7.4.2.3a en 7.4.2.3b gecombineerd om een totaalbeeld te verkrijgen ter beantwoording van deelvraag 2.4 naar de mate van gedetailleerdheid van informatieverstrekking met betrekking tot risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Alle aan de AEX genoteerde vennootschappen met een specifieke voorziening en/of voorwaardelijke verplichting in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen zijn opgenomen in onderstaand Schema 7.4.2.3c. Met *) wordt aangegeven dat de informatie wel is

verstrekt, maar alleen in combinatie met informatie over andere voorzieningen en verplichtingen.

Schema 7.4.2.3c: Totaalbeeld informatie geschillen AEX 2012

Naam	specifieke voorziening voorwaar- delijke verplichting	aard geschil	kwanti- ficering	mutatie- overzicht/ financieel verloop	juridisch gevolgd
Aegon NV	X	X	X	*X	X
Koninklijke Ahold NV	X	X	X	X	X
Air France S.A.	X	X	X	X	X
Akzo Nobel N.V.	X	X	X	*X	X
ArcelorMittal S.A.	X	X	X	X	X
ASML Holding NV	X	X	0	0	0
Koninklijke BAM Groep nv	X	X	X	*X	X
Boskalis Westminster N.V.	X	X	X	X	0
Corio N.V.	X	X	X	X	X
Koninklijke DSM N.V.	X	X	X	X	X
Fugro N.V.	X	0	X	X	0
Heineken N.V.	X	X	X	X	X
ING Groep N.V.	X	X	X	X	X
Koninklijke KPN N.V.	X	X	X	X	X
Koninklijke Philips N.V.	X	X	X	X	X
Randstad Holding nv	X	X	X	X	X
Royal Dutch Shell PLC	X	X	X	X	0
SBM Offshore N.V.	X	X	0	0	X
TNT NV	X	X	X	X	X
TomTom NV	X	X	X	X	X
Unibal-Rodamco SE	X	X	X	X	X
Unilever NV	X	X	X	X	X
Wolters Kluwer NV	X	0	0	0	0
Aantal	23	21	20	17/*20	18

De uitkomsten van Schema 7.4.2.3c kunnen worden geclassificeerd door een ranglijst te maken van de vennootschappen op basis van het aantal vergelijkbare criteria waaraan door de respectievelijke vennootschappen is voldaan.

Er worden vijf klassen onderscheiden ingedeeld naar de mate van volledigheid, van hoog naar:

1. voldaan aan alle vier informatie-elementen;
2. voldaan aan drie van de vier informatie-elementen;
3. voldaan aan twee van de vier informatie-elementen;
4. voldaan aan één informatie-elementen;
5. niet voldaan aan één van de informatie-elementen.

Met behulp van een omgekeerde redenering wordt op deze manier inzicht verkregen in de ontbrekende informatie met betrekking tot geschillen, waarbij de informatie in de jaarrekening in zijn geheel is beoordeeld. In de kop van onderstaand Schema

7.4.2.3d wordt per klasse aangegeven welke informatie-elementen door de daaronder staande vennootschappen wél zijn toegelicht.

Schema 7.4.2.3d: Informatieverstrekking geschillen na classificatie AEX 2012

aard geschil kwantificering mutatieoverzicht juridisch gevolgd	aard geschil kwantificering mutatieoverzicht	aard geschil juridisch gevolgd (a)/ kwantificering mutatieoverzicht (b)	aard geschil	géén
klasse 1	klasse 2	klasse 3	klasse 4	klasse 5
Aegon*) Ahold Air France Akzo Nobel*) ArcelorMittal BAM*) Corio DSM Heineken ING KPN Philips Randstad TNT TomTom Unilever Rodamco	Boskalis Shell	Fugro (b) SBM (a)	ASML	Wolters Kluwer
17	2	2	1	1

*) Informatie in combinatie met andere voorzieningen/verplichtingen.

Analyse na classificatie informatieverstrekking in samenhang:

- klasse 1: uit bovenstaand Schema 7.4.2.3d kan worden geconcludeerd dat, als de informatie in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen in de toelichting bij de specifieke voorziening en voorwaardelijke verplichtingen in samenhang wordt gelezen, 17 vennootschappen alle onderzochte informatie-elementen hebben vermeld: Aegon NV, Koninklijke Ahold NV, Akzo Nobel NV, Air France SA, ArcelorMittal SA, Koninklijke BAM Groep NV, Corio NV, Koninklijke DSM NV, Heineken NV, ING Groep NV, Koninklijke KPN NV, Koninklijke Philips NV, Randstad Holding NV, TNT NV, TomTom NV, Unilever NV en Unibal-Rodamco SE. Hierbij wordt opgemerkt dat Aegon NV, Akzo Nobel NV en Koninklijke BAM Groep NV geen zelfstanding inzicht geven in het financiële verloop van de risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen;
- klasse 2: Boskalis Westminster NV (voorziening en voorwaardelijke verplichting) en Royal Dutch Shell PLC (voorziening en voorwaardelijke verplichting) vermelden de aard van het geschil, geven een kwantificering van de daarbij gelopen risico's en bespreken het financiële verloop daarvan. Het juridische verloop wordt echter niet gevolgd;
- klasse 3: SBM Offshore NV (alleen een voorwaardelijke verplichting) bespreekt de aard van het geschil en volgt het juridisch verloop daarvan (a), maar geeft geen kwantificering van de financiële risico's en bespreekt ook het verloop daarvan niet. Fugro NV (voorziening en voorwaardelijke verplichting) kwantificeert de financiële risico's en bespreekt het financiële verloop daarvan (b), maar bespreekt niet de aard van het geschil en het en het juridische verloop van het geschil;

- klasse 4: ASML Holding NV (alleen een voorwaardelijke verplichting) bespreekt alleen de aard van het geschil en niet het juridische en financiële verloop van het geschil en geeft geen inzicht in de financiële risico's in verband met het geschil;
- klasse 5: Wolters Kluwer NV (alleen een voorwaardelijke verplichting) geeft géén enkele informatie over voorwaardelijke verplichtingen in verband met geschillen.

7.4.3 Analyse informatieverstrekking door aan de AMX genoteerde vennootschappen

In paragraaf 7.4.3 wordt voor de aan de AMX genoteerde vennootschappen een analyse gegeven van de informatieverstrekking bij voorzieningen in verband met juridische geschillen (paragraaf 7.4.3.1), respectievelijk een analyse van de informatieverstrekking bij voorwaardelijke verplichtingen in verband met juridische geschillen (paragraaf 7.4.3.2) en bij voorzieningen en voorwaardelijke verplichtingen in samenhang bekeken (7.4.3.3).

7.4.3.1 Informatieverstrekking bij specifieke voorziening AMX

In paragraaf 7.3.2.2 zijn de uitkomsten van het empirisch onderzoek geïnventariseerd voor de vennootschappen waarvan de aandelen aan de AMX zijn genoteerd, met een specifieke voorziening in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Om in paragraaf 7.4.4 antwoord te kunnen geven op vervolgvraag 2.4.2 is aanvullend een inventarisatie uitgevoerd met als peildatum eind 2012. Van de uitkomsten van dit onderzoek wordt verslag gedaan in onderstaand Schema 7.4.3.1a. De uitkomsten van de inventarisatie zijn daarin per vennootschap gerubriceerd. Zo wordt het mogelijk ter beantwoording van deelvraag 2.4 de uitkomsten van het empirisch onderzoek op het niveau van de onderzochte vennootschappen te analyseren. Om de mate van detail van de informatie vast te stellen is het onderzoek gedaan aan de hand van de vereiste informatie-elementen die voor specifieke voorzieningen zijn afgeleid uit IAS 37.84 en 85.

Deze informatie-elementen luiden als volgt:

1. wordt de aard van het juridische geschil toegelicht (aard geschil);
2. wordt het risico gekwantificeerd (kwantificering);
3. wordt het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen in de toelichting bij de voorziening (mutatieoverzicht);
4. wordt het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschil waarvoor een voorziening is gevormd (geschil gevolgd).

Voor zover sprake is van een specifieke voorziening in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen wordt per vennootschap aangegeven welke van de hiervoor genoemde informatie-elementen wel zijn vermeld (X) en welke informatie-elementen niet zijn vermeld (0). De vermelding *X betekent dat de informatie wel is gegeven, maar in combinatie met informatie over andere voorzieningen. De vetgedrukte vermelding **X** betekent dat de informatie wél is vermeld in 2012, maar niet in 2010. Het teken – staat voor niet van toepassing.

Schema 7.4.3.1a: Informatie specifieke voorziening AMX 2012

Naam	specifieke voorziening	aard geschil	kwantificering	mutatie overzicht	juridisch gevolgd
Aalberts Industries N.V.	0	-	-	-	-
AMG N.V.	X	0	X	*X	0
Arcadis N.V.	X	X	X	X	X
ASM International N.V.	0	-	-	-	-
BinckBank N.V.	X	0	X	X	0
Koninklijke Ten Cate nv	X	0	0	*X	0
Crucell N.V.	-	-	-	-	-
CSM nv	X	0	*X	*X	0
Delta Lloyd N.V.	0	-	-	-	-
Heijmans N.V.	X	0	X	*X	0
Royal Imtech N.V.	X	0	0	*X	0
Logica PLC	X	0	0	*X	0
Mediq NV	X	X	X	X	X
Nutreco Holding NV	X	X	X	X	**X
Océ N.V.	-	-	-	-	-
Smit Internationale N.V.	-	-	-	-	-
SNS Reaal N.V.	X	0	X	X	X
USG People NV	X	0	X	X	0
Vastned Offices/Industrial N.V.	0	-	-	-	-
Koninklijke Vopak N.V.	X	0	X	*X	0
Wavin N.V.	0	-	-	-	-
Royal Wessanen nv	X	0	X	*X	0
Aantal	14	3	10/*11	6/*14	4

Toelichting onderzoekspopulatie 2012

Vergeleken met de inventarisatie per eind 2010 die is beschreven in Tabel 7.3c, valt op dat er eind 2012 door 14 vennootschappen een specifieke voorziening is gevormd. Dat zijn er per saldo twee minder dan in 2010. Dat valt enerzijds te verklaren doordat Binckbank NV is toegevoegd omdat die eind 2012 wel een specifieke voorziening heeft gevormd en in 2010 niet. Anderzijds doordat drie vennootschappen die in verband met beëindiging van de beursnotering na 2010 géén jaarrekening meer hebben gedeponneerd buiten de onderzoekspopulatie 2012 zijn gelaten⁵³² (Crucell NV, Océ NV en Smit Internationale NV).⁵³³ Omdat de onderzoekspopulatie 2012 niet gelijk is aan die van 2010 kunnen de uitkomsten niet in absolute getallen worden vergeleken maar is een procentuele analyse toegepast.

Analyse Schema 7.4.3.1a

Hierna volgt een analyse aan de hand van Schema 7.4.3.1a: Informatie specifieke voorziening AEX, ter beantwoording van deelvraag 2.4.

Hoe gedetailleerd is de informatieverstrekking met betrekking tot risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen op het niveau van de onderzochte vennootschappen?

⁵³² Zie noot 18 t/m 22. Logica PLC en Wavin NV, waarvan de beursnotering in 2012 is beëindigd zijn wel in de onderzoekspopulatie 2012 opgenomen omdat zij in 2011 nog een jaarrekening hebben gepubliceerd.

⁵³³ De cijfers van Smit Internationale NV zijn geconsolideerd met die van BoskalisWestminster NV.

De analyse vindt plaats aan de hand van de vraag in hoeverre eind 2012 is voldaan aan de vier te onderscheiden informatie-elementen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de informatie-elementen van kwantitatieve aard en van kwalitatieve aard. Onder informatie van kwantitatieve aard wordt begrepen de kwantificering van financiële risico's (kwantificering) en een sluitend overzicht van het financiële verloop van de risico's (mutatieoverzicht). Dat wordt onderscheiden van informatie-elementen van kwalitatieve aard waarbij de risico's in bewoordingen worden beschreven: de aard van de risico's (aard geschil) en het juridische verloop van de geschillen (juridisch gevolgd).

Kwantificering financiële risico's en mutatieoverzicht

Van de 14 aan de AEX genoteerde vennootschappen die eind 2012 een specifieke voorziening hebben getroffen heeft 72% (10 van de 14) de financiële risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen afzonderlijk gekwantificeerd. In 7% van de gevallen (1 van de 14) worden de financiële risico's gekwantificeerd in combinatie met andere voorzieningen (CSM NV) terwijl in 21% van de gevallen (3 van de 14) geen kwantificering van de risico's is vermeld (Koninklijke Ten Cate NV, Royal Imtech NV en Logica PLC). In 43% van de gevallen (6 van de 14) wordt het financiële verloop verwerkt in een afzonderlijk mutatieoverzicht voor claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 57% van de gevallen (8 van de 14) is dat niet gebeurd, maar wordt het mutatieoverzicht gecombineerd met andere voorzieningen (AMG NV, Koninklijke Ten Cate NV, CSM NV, Heijmans NV, Royal Imtech NV, Logica PLC, Koninklijke Vopak NV en Royal Wessanen NV). Op deze wijze wordt geen beeld verkregen van het financiële verloop van de specifieke voorziening voor claims, juridische geschillen en rechtsgedingen.

Aard en juridisch verloop van het geschil

In 21% van de gevallen (3 van de 14) wordt de aard van het geschil vermeld waarvoor een specifieke voorziening is gevormd, in 79% van de gevallen (11 van de 14) wordt de aard van het geschil niet vermeld, terwijl wel een specifieke voorziening is getroffen (AMG NV, BinckBankNV, Koninklijke Ten Cate NV, CSM NV, Heijmans NV, Royal Imtech NV, Logica PLC, SNS Reaal NV, USG People NV, Koninklijke Vopak NV en Royal Wessanen NV). Opvallend is ook dat in 29% van de gevallen (4 van de 14) in de toelichting aandacht wordt besteed aan het juridische verloop van de geschillen en in 71% van de gevallen (10 van de 14) niet, terwijl wel een specifieke voorziening is gevormd (AMG NV, BinckBank NV, Koninklijke Ten Cate NV, CSM NV, Heijmans NV, Royal Imtech NV, Logica PLC, USG People NV, Koninklijke Vopak NV en Royal Wessanen NV).

Classificatie van de uitkomsten bij de specifieke voorziening.

De uitkomsten van Schema 7.4.3.1a kunnen worden geanalyseerd door de uitkomsten nader te classificeren. Er wordt een ranglijst gemaakt van de vennootschappen op basis van het aantal vergelijkbare criteria waaraan door de respectievelijke vennootschappen is voldaan.

Hierbij worden de volgende vijf klassen onderscheiden ingedeeld naar de mate van volledigheid, van hoog naar laag:

1. voldaan aan alle vier informatie-elementen;
2. voldaan aan drie van de vier informatie-elementen;

3. voldaan aan twee van de vier informatie-elementen;
4. voldaan aan één informatie-element;
5. niet voldaan aan één van de informatie-elementen.

In de kop van onderstaand Schema 7.4.3.1b wordt per klasse aangegeven welke informatie-elementen door de daaronder staande vennootschappen wél zijn toegelicht. Met behulp van een omgekeerde redenering kan op deze wijze ook snel worden geanalyseerd welke informatie-elementen bij een vennootschap ontbreken.

Schema 7.4.3.1b: Informatie specifieke voorziening na classificatie AMX 2012

aard geschil kwantificering mutatieoverzicht juridisch gevolgd	kwantificering mutatieoverzicht juridisch gevolgd	kwantificering mutatieoverzicht	mutatieoverzicht	géén
klasse 1	klasse 2	klasse 3	klasse 4	klasse 5
Arcadis Mediq Nutreco	SNS Reaal	AMG*) BinckBank Heijmans*) USG People Vopak*) Wessanen*)	Ten Cate*) CSM*) Imtech*) Logica*)	
3	1	6	4	0

*) Informatie in combinatie met andere voorzieningen.

Analyse na classificatie:

- klasse 1: uit bovenstaand Schema 7.4.3.1b kan worden geconcludeerd dat drie vennootschappen de meest gedetailleerde informatie hebben gegeven in de toelichting bij de specifieke voorziening in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Arcadis NV, Mediq NV en Nutreco Holding NV vermelden alle informatie-elementen;
- klasse 2: SNS Reaal NV kwantificeert het financiële risico en volgt het financiële en juridische verloop, maar bespreekt niet de aard van het geschil;
- klasse 3: AMG NV, BinckBank NV, Heijmans NV, Koninklijke Vopak NV en Royal Wessanen NV kwantificeren het financiële risico, maar vermelden niet de aard van het geschil en het juridische verloop van de geschillen. Daarnaast geven alleen BinckBank NV en USG People NV het financiële verloop weer van de risico's in verband met geschillen. AMG NV, Heymans NV, Koninklijke Vopak NV en Royal Wessanen NV combineren het mutatieoverzicht met het verloop van financiële risico's van andere voorzieningen;
- klasse 4: Koninklijke Ten Cate NV, CSM NV, Royal Imtech NV, Logica PLC en USG People NV geven een mutatieoverzicht, maar geven geen zelfstandig overzicht van het financiële verloop van de risico's in verband met geschillen. Bovendien vermelden deze vennootschappen niet de aard van het geschil, het juridische verloop ervan en wordt geen inzicht gegeven in de financiële risico's in verband met geschillen.

7.4.3.2 Informatieverstrekking voorwaardelijke verplichting bij geschillen AMX

In paragraaf 7.3.2.3 zijn de uitkomsten van het empirisch onderzoek geïnventariseerd voor de vennootschappen waarvan de aandelen aan de AMX zijn genoteerd, met een voorwaardelijke verplichting in verband met claims, juridische geschillen en

rechtsgedingen. Om in paragraaf 7.4.4 antwoord te kunnen geven op vervolgvraag 2.4.2 is aanvullend een inventarisatie uitgevoerd met als peildatum eind 2012. Van de uitkomsten van dit onderzoek wordt verslag gedaan in onderstaand Schema 7.4.3.2a. De uitkomsten van de inventarisaties zijn daarin per vennootschap gerubriceerd. Zo wordt het mogelijk in paragraaf 7.4.4 ter beantwoording van deelvraag 2.4 de uitkomsten van het empirisch onderzoek op het niveau van de onderzochte vennootschappen te analyseren. Om de mate van detail van de informatie vast te stellen is het onderzoek gedaan aan de hand van de vereiste informatie-elementen die voor voorwaardelijke verplichtingen zijn afgeleid uit IAS 37.86 tot en met IAS 37.92

De informatie-elementen luiden als volgt:

1. wordt de aard van het juridische geschil toegelicht (aard geschil);
2. wordt het risico gekwantificeerd (kwantificering);
3. wordt het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen in de toelichting bij de voorziening (mutatieoverzicht);
4. wordt het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschil waarvoor een voorziening is gevormd (geschil gevolgd).

Voor zover sprake is van een voorwaardelijke verplichting in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen wordt per vennootschap aangegeven welke van de hiervoor genoemde informatie-elementen wel zijn vermeld (X) en welke informatie-elementen niet zijn vermeld (0). De vermelding **X** betekent dat de informatie wél is vermeld in 2012, maar niet in 2010. De vermelding – betekent niet van toepassing.

Schema 7.4.3.2a: Informatie voorwaardelijke verplichting bij geschillen AMX 2012

Naam	voorwaar- delijke verplichting	aard geschil	kwanti- ficering	financieel verloop	juridisch gevolgd
Aalberts Industries N.V.	X	X	X	X	X
AMG N.V.	X	X	X	X	X
Arcadis N.V.	X	X	0	X	0
ASM International N.V.	X	X	X	X	X
BinckBank N.V.	X	0	0	0	0
Koninklijke Ten Cate nv	X	X	X	X	X
CSM nv	0	-	-	-	-
Delta Lloyd N.V.	X	X	0	0	0
Heijmans N.V.	0	-	-	-	-
Royal Imtech N.V.	X	X	0	0	0
Logica PLC	X	X	X	X	0
Mediq NV	X	X	X	0	0
Nutreco Holding NV	0	-	-	-	-
SNS Reaal N.V.	X	X	0	0	0
USG People NV	X	X	0	0	0
Vastned Offices/Industrial N.V.	X	X	X	X	X
Koninklijke Vopak N.V.	X	0	0	0	0
Wavin N.V.	X	0	0	0	0
Royal Wessanen nv	X	0	0	0	0
Aantal	16	12	7	7	5

Toelichting onderzoekspopulatie 2012

Vergeleken met de inventarisatie per eind 2010 die is beschreven in Tabel 7.12c, valt op dat er eind 2012 nog steeds door 16 vennootschappen een voorwaardelijke verplichting is toegelicht in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Belangrijk is echter dat de samenstelling van deze onderzoeksgroep is gewijzigd. Dat komt omdat Royal Imtech NV in 2012 wél een voorwaardelijk verplichting heeft getroffen en in 2010 niet. Door marktomstandigheden is vergeleken met 2010 Océ NV weggevalen uit de onderzoekspopulatie.⁵³⁴ Omdat de onderzoekspopulatie in 2012 niet gelijk is aan die van 2010 kunnen de uitkomsten niet in absolute getallen worden vergeleken maar is een procentuele analyse toegepast.

Hierna volgt een analyse aan de hand van Schema 7.4.3.2a, voorwaardelijke verplichting bij geschillen AMX, ter beantwoording van deelvraag 2.4.

Hoe gedetailleerd is de informatieverstrekking met betrekking tot risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen op het niveau van de onderzochte vennootschappen?

De analyse vindt plaats aan de hand van de vraag in hoeverre eind 2012 is voldaan aan de vier te onderscheiden informatie-elementen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de informatie-elementen van kwantitatieve aard en van kwalitatieve aard. Onder informatie van kwantitatieve aard wordt begrepen de kwantificering van financiële risico's (kwantificering) en een overzicht van het financiële verloop van de risico's (mutatieoverzicht). Dat wordt onderscheiden van informatie-elementen van kwalitatieve aard waarbij de risico's in bewoordingen worden beschreven: de aard van de risico's (aard geschil) en het juridische verloop van de geschillen (juridisch gevolgd).

Kwantificering financiële risico's en financieel verloop

Van de 16 vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AMX waar eind 2012 een voorwaardelijke verplichting is toegelicht vermeldt 44% (7 van de 16) de financiële risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 56% van de gevallen (9 van de 16) is dat niet gebeurd (Arcadis NV, BinckBank NV, Delta Lloyd NV, Royal Imtech NV, SNS Reaal NV, USG People NV, Koninklijke Vopak NV, Wavin NV en Royal Wessanen NV). Ook in 44% van de gevallen (7 van de 16) wordt het financiële verloop verwerkt in een afzonderlijk mutatieoverzicht voor claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. In 56% van de gevallen (9 van de 16) is dat niet gebeurd (BinckBank NV, Delta Lloyd NV, Royal Imtech NV, Mediq NV, SNS Reaal NV, USG People NV, Koninklijke Vopak NV, Wavin NV en Royal Wessanen NV).

⁵³⁴ Zie noot 18 t/m 22. In totaal zijn vergeleken met 2010 in 2012 vijf vennootschappen minder aan de AMX genoteerd. De vennootschappen waarvan de beursnotering in 2012 is beëindigd (Logica BV en Wavin NV) hebben nog wel een jaarrekening 2011 gepubliceerd en zijn nog in het onderzoek meegenomen. Crucell NV, Smit Internationale NV⁵³⁴ en Océ NV hebben na 2010 géén jaarrekening meer gedeponneerd en zijn buiten de onderzoekspopulatie 2012 gelaten. Vergeleken met 2010 heeft dat alleen effect op Océ NV omdat Crucell NV en Smit Internationale NV in 2010 geen voorwaardelijk verplichtingen hebben verantwoord en daarom toen niet nader zijn onderzocht op de vraag of aan de informatie-elementen was voldaan.

Aard en (juridische) verloop van het geschil

In 75% van de gevallen (12 van de 16) wordt de aard van het geschil vermeld bij de voorwaardelijke verplichtingen. In 25% van de gevallen (4 van de 16) is dat niet het geval (BinckBank NV, Koninklijke Vopak NV, Wavin NV en Royal Wessanen NV). In 31% van de gevallen (5 van de 16) is het juridisch verloop van het geschil gevolgd. In 69% van de gevallen (11 van de 16) is dat niet het geval (Arcadis NV, BinckBank NV, Delta Lloyd NV, Royal Imtech NV, Logica PLC, Mediq NV, SNS Reaal NV, USG People NV, Koninklijke Vopak NV, Wavin NV en Royal Wessanen NV).

De uitkomsten van Schema 7.4.3.2a kunnen ook op een andere wijze worden geanalyseerd door de uitkomsten nader te classificeren. Er wordt een ranglijst gemaakt van de vennootschappen op basis van het aantal vergelijkbare criteria waaraan door de respectievelijke vennootschappen is voldaan.

Hierbij worden de volgende vijf klassen onderscheiden ingedeeld naar de mate van volledigheid, van hoog naar laag:

1. voldaan aan alle vier informatie-elementen;
2. voldaan aan drie van de vier informatie-elementen;
3. voldaan aan twee van de vier informatie-elementen;
4. voldaan aan één informatie-elementen;
5. niet voldaan aan één van de informatie-elementen.

In de kop van onderstaand Schema 7.4.3.2b wordt per klasse aangegeven welke informatie-elementen door de vennootschappen wél zijn toegelicht.⁵³⁵ Met behulp van een omgekeerde redenering kan op deze wijze ook snel worden geanalyseerd welke informatie-elementen bij een vennootschap ontbreken.

Schema 7.4.3.2b Informatie voorwaardelijke verplichting na classificatie AMX 2012

aard geschil kwantificering financieel verloop juridisch verloop	aard geschil kwantificering financieel verloop	aard geschil kwantificering (a) financieel verloop (b)	aard geschil	géén
1	2	3	4	5
Aalberts AMG ASM Int. Ten Cate Vastned	Logica	Arcadis (b) Mediq (a)	Delta Lloyd Imtech SNS Reaal USG People	BinckBank Vopak Wavin Wessanen
5	1	2	4	4

Analyse na classificatie:

- klasse 1: uit bovenstaand schema kan worden geconcludeerd dat vijf vennootschappen de meest gedetailleerde informatie hebben gegeven in de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen in verband met claims,

⁵³⁵ In het geval niet alle tot de categorie behorende vennootschappen aan een zelfde informatie-element voldoen wordt dit aangegeven met (a) respectievelijk (b). Voor klasse 3 betekent dit dat van de vennootschappen die aan twee informatie-elementen voldoen Arcadis een mutatieoverzicht geeft en Mediq niet, terwijl Mediq de risico's wel kwantificeert en Arcadis niet. Beide vennootschappen hebben wel de aard van het geschil vermeld.

juridische geschillen en rechtsgedingen. Aalberts Industries NV, AMG Group NV, ASM International NV, Koninklijke Ten Cate NV en Vastned Offices NV vermelden alle informatie-elementen;

- klasse 2: Logica NV bespreekt de aard van het geschil, kwantificeert de risico's en bespreekt het financiële verloop daarvan, maar bespreekt niet het juridische verloop van de geschillen;
- klasse 3: Arcadis NV bespreekt de aard van het geschil en het financiële verloop van de risico's in verband met geschillen, maar niet het juridische verloop van de geschillen en geeft geen kwantificering van de risico's (b). Mediq NV bespreekt de aard van het geschil en kwantificeert de risico's van het geschil, maar bespreekt niet het financiële en juridische verloop daarvan (a);
- klasse 4: Delta Lloyd NV, Royal Imtech NV, SNS Reaal NV en USG People NV vermelden de aard van het geschil, maar besteden geen aandacht aan de kwantificering van de financiële risico's en het financiële en juridische verloop van de geschillen;
- klasse 5: BinckBank NV, Koninklijke Vopak NV, Wavin NV en Royal Wessanen NV voldoen op geen enkele wijze aan de gevraagde informatie.

7.4.3.3 Informatieverstrekking geschillen in samenhang bekeken AMX

In deze subparagraaf wordt antwoord gegeven op vervolgvraag 2.4.1:

Verandert het beeld van de mate van gedetailleerdheid van de informatieverstrekking als de toelichting bij de voorzieningen in samenhang wordt gezien met de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen?

Aan deze vraag ligt het feit ten grondslag dat de informatie die wordt gevraagd bij de (specifieke) voorzieningen soms wordt opgenomen bij de voorwaardelijke verplichtingen en andersom dat informatie bij de voorwaardelijke verplichtingen soms wordt vermeld bij de voorzieningen. Om de vervolgvraag te beantwoorden zijn beide schema's gecombineerd. Het schema van de voorzieningen (7.4.3.1a) wordt als het ware over dat van de voorwaardelijke verplichtingen heen gelegd (7.4.3.2a) waarbij de meest gedetailleerde informatie hierna in het samengevoegde Schema 7.4.3.3.a wordt opgenomen.

De vermelding X betekent dat de informatie-elementen wel zijn vermeld en 0 betekent dat de informatie-elementen niet zijn vermeld. De informatie over claims, juridische geschillen en rechtsgedingen die bij de voorwaardelijke verplichtingen wel (afzonderlijk) is gegeven en die ontbreekt bij de specifieke voorzieningen is in dit schema **vet** aangegeven. De vermelding *X betekent dat de informatie wel is gegeven, maar in combinatie met informatie over andere voorzieningen.

Schema 7.4.3.3a: Informatie specifieke voorziening AMX 2012 in samenhang

Naam	specifieke voorziening	aard geschil	kwantificering	mutatie overzicht	juridisch gevolgd
AMG N.V.	X	X	X	*X	X
Arcadis N.V.	X	X	X	X	X
BinckBank N.V.	X	0	X	X	0
Koninklijke Ten Cate nv	X	X	X	X	X
CSM nv	X	0	*X	*X	0
Heijmans N.V.	X	0	X	*X	0
Royal Imtech N.V.	X	X	0	*X	0
Logica PLC	X	X	X	*X	0
Mediq NV	X	X	X	X	X
Nutreco Holding NV	X	X	X	X	X
SNS Reaal N.V.	X	X	X	X	X
USG People NV	X	X	X	X	0
Koninklijke Vopak N.V.	X	0	X	*X	0
Royal Wessanen nv	X	0	X	*X	0
Aantal	14	9	12/*13	7/*14	6

In het onderzoek zijn de volgende aanwijzingen gevonden dat gevraagde informatie soms bij de voorwaardelijke verplichtingen wordt verstrekt in plaats van bij de voorzieningen. Dit is vooral van belang bij de *kwalitatieve* informatie:

- in zes gevallen wordt de aard van het geschil toegelicht bij de voorwaardelijke verplichtingen en niet bij de voorzieningen (AMG NV, Koninklijke ten Cate NV, Royal Imtech NV, Logica PLC, SNS Reaal NV en USG People NV);
- in twee gevallen wordt bij de voorzieningen het juridische verloop van het geschil niet besproken terwijl dat wel gebeurt bij de voorwaardelijke verplichtingen (AMG NV en Koninklijke Ten Cate NV).

In het onderzoek zijn eveneens aanwijzingen gevonden dat gevraagde informatie soms bij de voorzieningen wordt verstrekt in plaats van bij de verplichtingen. Dit wordt in vet aangegeven in onderstaand Schema 7.4.3.3b. De vermelding *X betekent dat de informatie wel is gegeven, maar in combinatie met informatie over andere voorwaardelijke verplichtingen.

Schema 7.4.3.3b: Informatie voorwaardelijke verplichting bij geschillen AMX 2012 in samenhang

Naam	voorwaar- delijke verplichting	aard geschil	k quanti- ficering	financieel verloop	juridisch gevolgd
Aalberts Industries N.V.	X	X	X	X	X
AMG N.V.	X	X	X	X	X
Arcadis N.V.	X	X	X	X	X
ASM International N.V.	X	X	X	X	X
BinckBank N.V.	X	0	X	X	0
Koninklijke Ten Cate nv	X	X	X	X	X
Delta Lloyd N.V.	X	X	0	0	0
Royal Imtech N.V.	X	X	0	X	0
Logica PLC	X	X	X	X	0
Mediq NV	X	X	X	X	0
SNS Reaal N.V.	X	X	X	X	X
USG People NV	X	X	X	X	0
Vastned Offices/Industrial N.V.	X	X	X	X	X
Koninklijke Vopak N.V.	X	0	X	*X	0
Wavin N.V.	X	0	0	0	0
Royal Wessanen nv	X	0	X	*X	0
Aantal	16	12	13	12/*14	7

De volgende aanwijzingen zijn gevonden dat gevraagde informatie soms bij de voorzieningen wordt verstrekt in plaats van bij de voorwaardelijke verplichtingen. Dit is vooral het geval bij de *kwantitatieve* informatie, de informatie over omvang en verloop van de financiële risico's:

- in zes gevallen wordt het financiële risico niet gekwantificeerd bij de voorwaardelijke verplichtingen, maar wel in de toelichting bij de specifieke voorzieningen (Arcadis NV, BinckBank NV, SNS Reaal NV, USG People NV, Koninklijke Vopak NV en Royal Wessanen NV);
- in zeven gevallen wordt het financiële verloop van de geschillen niet besproken bij de voorwaardelijke verplichtingen, maar wel in de toelichting bij de specifieke voorzieningen (BinckBank NV, Royal Imtech NV, Mediq NV, SNS Reaal NV en USG People NV). Ook Koninklijke Vopak NV en Royal Wessanen NV geven een mutatieoverzicht in de toelichting bij de voorzieningen, maar doen dat in combinatie met het verloop van andere voorzieningen zodat geen inzicht wordt verkregen in het financiële verloop van alleen de geschillen.

Vervolgens zijn schema's 7.4.3.3a en 7.4.3.3b samengevoegd om een totaalbeeld te verkrijgen ter beantwoording van deelvraag 2.4 naar de mate van gedetailleerdheid van informatieverstrekking met betrekking tot risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Alle aan de AMX genoteerde vennootschappen met een specifieke voorziening en/of voorwaardelijke verplichting in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen zijn opgenomen in onderstaand Schema 7.4.3.3c. De vermelding *X betekent dat de informatie wel is gegeven, maar in combinatie met informatie over andere voorzieningen en verplichtingen.

Schema 7.4.3.3c: Totaalbeeld informatie geschillen AMX 2012

Naam	specifieke voorziening/ voorwaar- delijke verplichting	aard geschil	kwanti- ficering	mutatie- overzicht/ financieel verloop	juridisch gevolgd
Aalberts Industries N.V.	X	X	X	X	X
AMG N.V.	X	X	X	X	X
Arcadis N.V.	X	X	X	X	X
ASM International N.V.	X	X	X	X	X
BinckBank N.V.	X	0	X	X	0
Koninklijke Ten Cate nv	X	X	X	X	X
CSM nv	X	0	*X	*X	0
Delta Lloyd N.V.	X	X	0	0	0
Heijmans N.V.	X	0	X	*X	0
Royal Imtech N.V.	X	X	0	*X	0
Logica PLC	X	X	X	X	0
Mediq NV	X	X	X	X	X
Nutreco Holding NV	X	X	X	X	X
SNS Reaal N.V.	X	X	X	X	X
USG People NV	X	X	X	X	0
Vastned Offices/Industrial N.V.	X	X	X	X	X
Koninklijke Vopak N.V.	X	0	X	*X	0
Wavin N.V.	X	0	0	0	0
Royal Wessanen nv	X	0	X	*X	0
Aantal	19	13	15/*16	12/*17	9

De uitkomsten van dit schema kunnen worden geclassificeerd door een ranglijst te maken van de vennootschappen op basis van het aantal vergelijkbare criteria waaraan door de respectievelijke vennootschappen is voldaan.

Er worden vijf klassen onderscheiden ingedeeld naar de mate van volledigheid, van hoog naar laag:

1. voldaan aan alle vier informatie-elementen;
2. voldaan aan drie van de vier informatie-elementen;
3. voldaan aan twee van de vier informatie-elementen;
4. voldaan aan één informatie-element;
5. niet voldaan aan één van de informatie-elementen

In de kop van onderstaand Schema 7.4.3.3d wordt per klasse aangegeven welke informatie-elementen door de daaronder staande vennootschappen wél zijn toegelicht.⁵³⁶

⁵³⁶ In het geval niet alle tot de categorie behorende vennootschappen aan dezelfde informatie-elementen voldoen wordt dit aangegeven met (a) respectievelijk (b). Voor klasse 4 betekent dit dat DeltaLloyd NV alleen de aard van het geschil heeft vermeld en Royal Imtech NV alleen een overzicht van het financiële verloop van de risico's.

Schema 7.4.3.3d: Informatie geschillen na classificatie AMX 2012

aard geschil kwantificering financieel verloop juridisch gevolgd	financieel verloop kwantificering aard geschil	financieel verloop kwantificering	aard geschil (a) financieel verloop (b)	géén
klasse 1	klasse 2	klasse 3	klasse 4	klasse 5
Aalberts AMG Arcadis ASM int. Ten Cate Mediq Nutreco SNS Reaal Vastned	Logica USG People	BinckBank CSM Heijmans*) Vopak*) Wessanen*)	Delta Lloyd (a) Imtech*) (b)	Wavin
9	2	5	2	1

*) Informatie in combinatie met andere voorzieningen/verplichtingen.

Analyse na classificatie informatieverstrekking in samenhang:

klasse 1: uit bovenstaand Schema 7.4.3.3d kan worden geconcludeerd dat, als de informatie in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen in de toelichting bij de specifieke voorziening en voorwaardelijke verplichtingen in samenhang wordt gelezen, negen vennootschappen alle onderzochte informatie-elementen hebben vermeld: Aalberts Industries NV, AMG Group NV, Arcadis NV, ASM International NV, Koninklijke Ten Cate NV, Mediq NV, Nutreco Holding NV, SNS Reaal NV en Vastned Offices/Industrial NV.

Klasse 2: Logica PLC (voorziening en voorwaardelijke verplichting) en USG People NV (voorziening en voorwaardelijke verplichting) vermelden de aard van het geschil, kwantificeren het financiële risico en vermelden het financiële verloop daarvan, maar bespreken niet het juridische verloop van de geschillen;

Klasse 3: BinckBank NV (voorwaardelijke verplichting) en CSM (voorziening) kwantificeren het financiële risico van geschillen en vermelden het financiële verloop daarvan, net als Heijmans NV (voorziening), Koninklijke Vopak NV (voorziening en voorwaardelijke verplichting) en Royal Wessanen NV (voorziening en voorwaardelijke verplichting) die echter het financiële verloop van de risico's in verband met geschillen niet zelfstandig volgen. Alle in klasse 3 genoemde vennootschappen bespreken niet de aard van de verplichting en het juridische verloop daarvan;

Klasse 4: Delta Lloyd NV (voorwaardelijke verplichting) vermeldt de aard van het geschil, maar geeft geen kwantificering van de risico's van het geschil en bespreekt niet het financiële en juridische verloop daarvan. Royal Imtech NV (voorziening) bespreekt het financiële verloop van de voorzieningen als geheel en niet apart van de risico's in verband met geschillen en bespreekt niet de aard van de geschillen, de kwantificering van de risico's en bespreekt niet het juridische verloop daarvan;

Klasse 5: Wavin NV (voorwaardelijke verplichting) vermeldt geen van de vier onderzochte informatie-elementen.

7.4.4 Ontwikkeling informatieverstrekking geschillen tussen 2010 en 2012

In deze subparagraaf wordt antwoord gegeven op vervolgvraag 2.4.2:

Neemt de gedetailleerdheid van de informatieverstrekking in de jaarrekening 2012 toe ten opzichte van de jaarrekening 2010?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is de toelichting op de jaarrekeningen van 2012 van de onderzoekspopulatie onderzocht en vergeleken met de uitkomsten van het onderzoek van de jaarrekeningen over 2010. Via de vetgedrukte aanduiding **X** in de Schema's 7.4.2.1a en 7.4.3.1a bij de specifieke voorzieningen en de Schema's 7.4.2.2a en 7.4.3.2a bij de voorwaardelijke verplichtingen is inzicht verkregen in veranderingen die in de verslaglegging rond geschillen hebben plaatsgevonden op het niveau van de afzonderlijke vennootschappen.

De uitkomsten worden samengevat in onderstaande Schema's 7.4.4a en 7.4.4b.

Schema 7.4.4a: Ontwikkeling informatie specifieke voorzieningen

Specifieke voorziening jaarrekening	AEX / AMX 2010 7.3.2.2.5	AEX/ AMX in %	verschil 2012- 2010 in %	AEX/ AMX in %	AEX/ AMX 2012 7.4.2.1a 7.4.3.1a
populatie	50	100		100	50
geen geschil	- 5	- 10		- 10	- 5
wel geschil	45	90		90	45
wel geschil	45	100		100	45
geen voorziening	- 10	- 22		- 18	- 8
wel voorziening	35	78	5	82	37
specifieke voorziening	35	100		100	37
informatie-elementen:					
aard	12	34	9	38	13
kwantificering	25	72	6	76	28
ook in combinatie*	29	83	7	89	33
mutatieoverzicht	19	54	6	57	21
- ook in combinatie*	34	97	-2	95	35
juridisch gevolgd	9	26	15	30	11

Specificatie van de verschillen:

Uit de Schema's 7.4.2.1a (AEX) en 7.4.3.1a (AMX) vergeleken met Schema 7.3.2.2.5 valt aan de hand van de vetgedrukte aanduiding **X** op te maken dat zich ontwikkelingen hebben voorgedaan op het niveau van de afzonderlijke vennootschappen. Het betreft de volgende ontwikkelingen: In 2012 is wel een specifieke voorziening opgenomen, terwijl dit niet het geval was in 2010 door Koninklijke Philips NV (AEX) en BinckBank NV (AMX).

Bij de informatieverstrekking met betrekking tot specifieke voorzieningen heeft in 2012 wel vermelding plaatsgevonden en niet in 2010 met betrekking tot:

- de aard van het geschil: Koninklijke Philips NV (AEX) en Koninklijke Ahold NV (AEX);⁵³⁷
- de kwantificering van de financiële risico's: Koninklijke Philips NV (AEX), BinckBank NV (AMX) en USG People NV (AMX);
- het financiële verloop van het geschil: Koninklijke Philips NV (AEX) en Binckbank NV (AMX);
- het juridisch verloop van het geschil: Koninklijke Philips NV (AEX), Arcadis NV (AMX) en Nutreco Holding NV (AMX).⁵³⁸

Schema 7.4.4b: Ontwikkeling informatie voorwaardelijke verplichtingen

Voorwaardelijke verplichting jaarrekening	AEX / AMX 2010 7.3.2.3.5	AEX/ AMX in %	verschil 2012- 2010 in %	AEX/ AMX in %	AEX/ AMX 2012 7.4.2.2a 7.4.3.2a
populatie	50	100		100	50
geen geschil	- 5	- 10		- 10	- 5
wel geschil	45	90		90	45
wel geschil	45	100		100	45
geen voorwaardelijk verplichting	- 9	- 20		- 16	- 7
wel voorwaardelijk verplichting	36	80	5	84	38
specifieke voorziening	36	100		100	38
informatie-elementen:					
aard	26	72	10	79	30
kwantificering	19	53	4	55	21
financieel verloop	14	39	8	42	16
- ook in combinatie	17	47		47	18
juridisch gevolgd	21	58		55	21

Specificatie van de verschillen:

Uit de Schema's 7.4.2.2a (AEX) en 7.4.3.2a (AMX) vergeleken met Schema 7.3.2.2.5 valt aan de hand van de vetgedrukte aanduiding **X** op te maken dat zich ontwikkelingen hebben voorgedaan op het niveau van de afzonderlijke vennootschappen. Het betreft de volgende ontwikkelingen: In 2012 is wel een voorwaardelijke verplichting opgenomen, terwijl dit niet het geval was in 2010 door Corio NV (AEX) en door Royal Imtech NV (AMX).⁵³⁹

Bij de informatieverstrekking met betrekking tot voorwaardelijke verplichtingen heeft in 2012 wél vermelding plaatsgevonden en niet in 2010 met betrekking tot:

- de aard van het geschil: ArcelorMittal SA, Corio NV, Randstad Holding NV en SBM Offshore NV;

⁵³⁷ Om de aansluiting met de absolute aantallen in Schema 7.4.3.4.1 te maken (per saldo een stijging van 1) dient te worden vermeld dat Smit Internationale NV in 2010 de aard van het geschil heeft vermeld, maar in 2012 niet meer zelfstandig tot de onderzoekspopulatie behoorde.

⁵³⁸ Om de aansluiting met de absolute aantallen in Schema 7.4.3.4.1 te maken (per saldo een stijging van 2) dient te worden vermeld dat Smit Internationale NV in 2010 het juridisch verloop van het geschil heeft besproken, maar in 2012 niet meer tot de onderzoekspopulatie behoorde.

⁵³⁹ Deze voorwaardelijke verplichting kan niet los worden gezien van boekhoudfraude bij dochtermaatschappijen van Royal Imtech NV, Annual Report Royal Imtech NV, 2012, p.164.

- de kwantificering van de financiële risico's: Corio NV en Randstad Holding NV;
- het financiële verloop van het geschil: ING Groep NV en Randstad Holding NV.

Geconcludeerd wordt dat zowel bij de specifieke voorzieningen (+5%) als bij de voorwaardelijke verplichtingen (+5%) sprake is van een geringe toename van het aantal vennootschappen dat in 2012 expliciet rekening houdt met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen vergeleken met 2010.

Bovendien is de informatieverstrekking naar aard van de verplichting, de kwantificering en het financiële verloop zowel bij de voorzieningen als voorwaardelijke verplichtingen steeds licht gestegen (tussen 4 tot 10%).

Bij de vraag of het geschil in juridische zin is gevolgd is alleen bij de AMX geen toename te zien, terwijl daar bij de aan de AEX genoteerde vennootschappen in 2012 juist een toename is te zien van 15% vergeleken met 2010.

7.4.5 Informatie geschillen AEX vergeleken met AMX

In deze subparagraaf wordt antwoord gegeven op vervolgvraag 2.4.3.

Verschilt de mate van gedetailleerdheid in de informatieverstrekking door vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AEX met die van vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AMX?

Om deze vervolgvraag te beantwoorden, zijn bij de specifieke voorzieningen de Schema's 7.4.2.1a (AEX) en 7.4.3.1a (AMX) met elkaar vergeleken.

De uitkomsten van dit onderzoek staan vermeld in onderstaand Schema 7.4.5a.

Schema 7.4.5a: Informatie specifieke voorziening AEX vergeleken met AMX

Specifieke voorziening jaarrekening 2012	AEX 7.4.2.1a	AEX in %	verschil in %	AMX in %	AMX 7.4.3.1a
populatie	25	100		100	22
geen geschil	- 2	- 8	- 6	-14	- 3
wel geschil	23	92		86	19
wel geschil	23	100		100	19
geen voorziening**)	- 3	- 13	-13	- 26	- 5
specifieke voorziening	20	87		74	14
specifieke voorziening	20	100		100	14
informatie-elementen:					
aard	10	50	-29	21	3
kwantificering	16	80	- 9	72	10
ook in combinatie	20	100	-21	79	11
mutatieoverzicht	14	70	-27	43	6
- ook in combinatie	20	100	0	100	14
juridisch gevolgd	6	30	- 1	29	4

Bij de voorwaardelijke verplichtingen de zijn Schema's 7.4.2.2.a (AEX vennootschappen) vergeleken met 7.4.3.2.a (AMX vennootschappen). De uitkomsten van dit onderzoek staan in onderstaand Schema 7.4.5b.

Schema 7.4.5b: Informatie voorwaardelijke verplichting AEX vergeleken met AMX

Voorwaardelijke verplichting jaarrekening 2012	AEX 7.4.3.1a	AEX in %	verschil in %	AMX in %	AMX 7.4.3.2a
populatie	25	100		100	22
geen geschil	- 2	- 8	- 6	-14	- 3
wel geschil	23	92		86	19
wel geschil	23	100		100	19
geen voorwaardelijke verplichting	- 1	- 4	-12	- 16	- 3
voorwaardelijke verplichting	22	96		84	16
voorwaardelijke verplichting	22	100		100	16
informatie-elementen:					
aard	18	82	- 7	75	12
kwantificering	14	64	-20	44	7
ook in combinatie	20	91	-47	44	7
financieel verloop	9	41	+ 3	44	7
- ook in combinatie	11	50	- 6	44	7
juridisch gevolgd	16	73	-42	31	5

Uit Schema's 7.4.5a en 7.5.4.b wordt geconcludeerd dat zowel het percentage vennootschappen met een specifieke voorziening als een voorwaardelijke verplichting bij vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AEX hoger is dan bij vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AMX. Bovendien is de verstrekte informatie bij de specifieke voorzieningen bij alle informatie-elementen hoger bij de vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AEX. Dit is ook het geval bij de verstrekte informatie bij de voorwaardelijke verplichtingen met uitzondering van de informatie over het financieel verloop, waar vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AMX iets vaker het financieel verloop vermelden dan vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AEX.

7.5 Samenvatting en conclusies

In hoofdstuk 7 is onderzoeksvraag 2 beantwoord:

Hoe wordt in de jaarrekening van de grootste vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de NYSE Euronext Amsterdam omgegaan met risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen waarmee een vennootschap tijdens de uitoefening van de onderneming is geconfronteerd?

Ter beantwoording van deze onderzoeksvraag zijn de volgende deelvragen en vervolgvragen geformuleerd die zijn afgeleid van de informatie-elementen uit IAS 37.84 t/m 37.91. De belangrijkste antwoorden worden per deelvraag en vervolgvraag samengevat.

- 2.1 Zijn de grondslagen voor het opnemen van een voorziening in overeenstemming met IAS 37?

Uit paragraaf 7.3.2.1 blijkt dat 56% van de vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AEX de grondslagen voor de vorming van een voorziening letterlijk heeft geciteerd uit IAS 37.14, terwijl 24% deze bewoordingen ten dele heeft geciteerd. In 20% van de gevallen worden in het geheel geen grondslagen vermeld (Unibal-Rodamco SE) of wijkt de tekst van de grondslagen voor de verwerking van een voorziening geheel af van de letterlijke tekst van IAS 37.14 (Akzo Nobel NV, ASML NV, ING Groep NV en Royal Dutch Shell PLC). Bij de vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AMX worden de grondslagen voor de verwerking van een voorziening in 72% van de gevallen letterlijk geciteerd, terwijl 20% deze bewoordingen ten dele heeft geciteerd. In de resterende 8% van de gevallen worden geen grondslagen vermeld (Logica PLC) of wijkt de tekst af van de letterlijke tekst van IAS 37.14.

2.2 Wordt een specifieke voorziening opgenomen in de jaarrekening voor risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?

Zo ja, wordt in de toelichting bij de voorzieningen:

2.2.1 de specifieke voorziening naar de aard van het geschil toegelicht?

2.2.2 het risico gekwantificeerd?

2.2.3 het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen in een mutatieoverzicht?

2.2.4 het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschil waarvoor een voorziening is gevormd?

Deze vragen zijn behandeld in paragraaf 7.3.2.2 naar de situatie ultimo 2010 en in paragrafen 7.4.2.1 (AEX) en 7.4.3.1 (AMX) naar de situatie ultimo 2012.

In onderstaand Schema 7.5.1 zijn de uitkomsten van het empirisch onderzoek ultimo 2012 samengevat. Onderzocht is de mate waarin een specifieke voorziening is gevormd in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen en de mate waarin de specifieke voorziening is toegelicht met betrekking tot de onderzochte informatie-elementen.

Schema 7.5.1: Samenvatting informatie specifieke voorziening geschillen 2012

Specifieke voorziening jaarrekening 2012	AEX schema 7.4.2.1a	in %	Totaal	in %	AMX schema 7.4.3.1a	in %
populatie	25	100	47	100	22	100
geen geschil	- 2	- 8	- 5	- 11	- 3	-14
wel geschil	23	92	42	89	19	86
wel geschil	23	100	42	100	19	100
geen specifieke voorziening	- 3	- 13	- 8	- 19	- 5	- 26
wel specifieke voorziening	20	87	34	81	14	74
specifieke voorziening	20	100	34	100	14	100
informatie-elementen:						
aard	10	50	13	38	3	21
kwantificering	16	80	26	76	10	71
ook in combinatie*	20	100	31	91	11	79
mutatieoverzicht	14	70	19	56	5	36
ook in combinatie*	20	100	34	100	14	100
juridisch gevolgd	6	30	10	29	4	29

Uit Schema 7.5.1 kan worden geconcludeerd dat 81% van de onderzochte populatie een specifieke voorziening heeft gevormd in verband met de risico's van claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Bij de aan de AEX genoteerde vennootschappen is dat in 87% het geval en bij de aan de AMX genoteerde vennootschappen in 74%.

Vervolgens is onderzocht in welke mate aan de vereiste informatie-elementen is voldaan in de toelichting bij de specifieke voorzieningen:

1. de aard van de specifieke voorziening is toegelicht in 38% van de gevallen (AEX 50% en AMX 21%);
2. kwantificering van de risico's van specifieke voorzieningen geschiedt in 76% van de gevallen (AEX 80% en AMX 71%). Indien wordt gekeken naar gevallen waar de toelichting heeft plaatsgevonden in combinatie met andere voorzieningen dan die voor geschillen stijgt het percentage tot 91% (AEX 100% en AMX 79%);
3. een mutatieoverzicht van de specifieke voorziening wordt in 56% van de gevallen gegeven (AEX 70% en AMX 36%). Indien wordt gekeken naar gevallen waar de toelichting heeft plaatsgevonden in combinatie met andere voorzieningen dan die voor geschillen stijgt het percentage tot 100%;
4. in 29% van de gevallen wordt op een of andere wijze het geschil juridisch gevolgd in de toelichting (AEX 30% en AMX 29%).

2.3 Wordt in de jaarrekening gedetailleerde informatie gegeven over voorwaardelijke verplichtingen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?

Zo ja, wordt in de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen:

2.3.1 de voorwaardelijke verplichting naar de aard toegelicht?

2.3.2 het risico gekwantificeerd?

2.3.3 het financiële verloop gevolgd van de claims, juridische geschillen en rechtsgedingen?

2.3.4 het juridische verloop gevolgd van een individueel rechtsgeschil waarvoor een voorwaardelijke verplichting is vermeld?

Deze vragen zijn behandeld in paragraaf 7.3.2.3 naar de situatie ultimo 2010 en in paragrafen 7.4.2.2 (AEX) en 7.4.3.2 (AMX) naar de situatie ultimo 2012.

In onderstaand Schema 7.5.2 zijn de uitkomsten van het empirisch onderzoek ultimo 2012 samengevat. Onderzocht is de mate waarin een voorwaardelijke verplichting is toegelicht in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen en de mate waarin de verplichting is toegelicht met betrekking tot de onderzochte informatie-elementen.

Schema 7.5.2: Samenvatting informatie voorwaardelijke verplichtingen 2012

Voorwaardelijke verplichting jaarrekening 2012	AEX schema 7.4.2.2a	in %	Totaal	in %	AMX schema 7.4.3.2a	in %
populatie	25	100	47	100	22	100
geen geschil	- 2	- 8	- 5	- 16	-3	- 14
wel geschil	23	92	42	84	19	86
wel een geschil	23	100	42	100	19	100
geen voorwaardelijke verplichting	- 1	- 4	- 4	10	- 3	- 16
wel voorwaardelijke verplichting	22	96	38	90	16	84
voorwaardelijke verplichting	22	100	38	100	16	100
informatie-elementen:						
aard	18	82	30	79	12	75
kwantificering	14	64	21	55	7	44
financieel verloop	9	41	16	42	7	44
ook in combinatie*	11	50	18	47	7	44
juridisch gevolgd	16	73	21	55	5	31

Uit Schema 7.5.2 kan worden geconcludeerd dat 90% van de onderzochte populatie een voorwaardelijke verplichting heeft toegelicht in verband met risico's van claims, juridische geschillen en rechtsgedingen. Bij de aan de AEX genoteerde vennootschappen is dat in 96% het geval en bij de aan de AMX genoteerde vennootschappen in 84%.

Vervolgens is onderzocht in welke mate aan de vereiste informatie-elementen is voldaan in de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen:

1. de aard van de geschillen waarvoor een voorwaardelijke verplichting is opgenomen, is toegelicht in 79% van de gevallen (AEX 82% en AMX 75%);
2. kwantificering van de risico's van de geschillen geschiedt in 55% van de gevallen (AEX 64% en AMX 44%);
3. een overzicht waarin het financiële verloop van de risico's wordt gevolgd, wordt in 42% van de gevallen gegeven (AEX 41% en AMX 44%);
4. In 55% van de gevallen wordt op een of andere wijze het geschil juridisch gevolgd in de toelichting (AEX 73% en AMX 31%).

Deelvraag 2.4 is in paragraaf 7.4 beantwoord. De vraag luidt:

Hoe gedetailleerd is de informatieverstrekking met betrekking tot risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen op het niveau van de onderzochte vennootschappen?

De uitkomsten van het empirisch onderzoek naar informatieverstrekking bij specifieke voorzieningen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen op het niveau van de onderzochte vennootschappen zijn samengevat in Schema's 7.4.2.1a (AEX) en 7.4.3.1a (AMX). De verstrekte informatie op het niveau van de onderzochte vennootschappen bij voorwaardelijke verplichtingen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen is samengevat in Schema's 7.4.2.2a en 7.4.3.2a.

Daarna zijn de volgende vervolgvragen beantwoord:

Vervolg vraag 2.4.1

Verandert het beeld van de mate van gedetailleerdheid van de informatieverstrekking als de toelichting bij de voorzieningen in samenhang wordt gezien met de toelichting bij de voorwaardelijke verplichtingen?

Deze vervolgvraag is onderzocht in paragraaf 7.4.2.3 (AEX) en paragraaf 7.4.3.3 (AMX). De uitkomsten van dit onderzoek laten zich voor de specifieke voorzieningen samenvatten in onderstaand Schema 7.5.3. Dit schema is gelijk aan Schema 7.5.1 waar de mate van gedetailleerdheid van de verstrekte informatie is weergegeven door alleen de toelichting bij de specifieke voorzieningen te raadplegen. In onderstaand Schema 7.5.3 wordt in samenhang daarmee de verstrekte informatie bij de voorwaardelijke verplichtingen in het onderzoek betrokken.

Schema 7.5.3: Informatie specifieke voorziening geschillen 2012 in samenhang

Specifieke voorziening jaarrekening 2012	AEX schema 7.4.2.3a	in %	Totaal	in %	AMX schema 7.4.3.3a	in %
populatie	25	100	47	100	22	100
geen geschil	- 2	- 8	- 5	- 10	- 3	- 12
wel geschil	23	92	42	90	19	88
wel geschil	23	100	42	100	19	100
geen specifieke voorziening	- 3	- 13	- 8	- 19	- 5	- 26
wel specifieke voorziening	20	87	34	81	14	74
specifieke voorziening	20	100	34	100	14	100
informatie-elementen:						
aard	19	95	28	82	9	64
kwantificering	20	100	32	94	12	86
ook in combinatie*	20	100	33	97	13	93
mutatieoverzicht	17	85	24	71	7	50
- ook in combinatie*	20	100	34	100	14	100
juridisch gevolgd	17	85	23	68	6	43

Vergelijking van de uitkomsten van Schema 7.5.3 met Schema 7.5.1 leert dat de informatie-elementen in de toelichting op de specifieke voorzieningen voor een belangrijk deel elders in de jaarrekening moeten worden gezocht. Zowel bij de aan de AEX genoteerde vennootschappen als bij de aan de AMX genoteerde vennootschappen scoren alle informatie-elementen aanmerkelijk hoger indien de informatie bij de specifieke voorzieningen in samenhang wordt gelezen met de informatie bij de voorwaardelijke verplichtingen. De mate van verhoging wordt in onderstaande tabel weergegeven:

Tabel 7.5.1: Vergelijking informatie in samenhang

	AEX in samenhang tegenover AEX specifieke voorziening	AMX in samenhang tegenover AMX specifieke voorziening
informatie-elementen:		
aard	+ 90% (45/50 x 100%)	+ 205% (43/21 x 100%)
kwantificering	+ 25% (20/80 x 100%)	+ 21% (15/71 x 100%)
mutatieoverzicht	+ 43% (30/70 x 100%)	+ 39% (14/36 x 100%)
juridisch gevolgd	+ 183% (55/30 x 100%)	+ 48% (14/29 x 100%)

De uitkomsten voor de voorwaardelijke verplichtingen laten zich samenvatten in onderstaand Schema 7.5.4. Dit schema is gelijk aan Schema 7.5.2 waar de gedetailleerdheid van de verstrekte informatie is weergegeven door alleen de toelichting bij de specifieke voorzieningen te raadplegen. In onderstaand Schema 7.5.4 wordt in samenhang daarmee de verstrekte informatie bij de voorwaardelijke verplichtingen in het onderzoek betrokken.

Schema 7.5.4: Informatie voorwaardelijke verplichting 2012 in samenhang

Voorwaardelijke verplichting jaarrekening 2012	AEX schema 7.4.2.3b	in %	Totaal	in %	AMX schema 7.4.3.3b	in %
populatie	25	100	50	100	25	100
geen geschil	- 2	- 8	- 5	- 10	-3	- 12
wel geschil	23	92	45	90	22	88
wel een geschil	23	100	45	100	22	100
geen voorwaardelijke verplichting	- 1	- 4	-7	16	- 6	- 27
wel voorwaardelijke verplichting	22	96	38	84	16	73
wel voorwaardelijke verplichting	22	100	38	100	16	100
informatie-elementen:						
aard	20	91	32	84	12	75
kwantificering	19	86	32	84	13	81
financieel verloop	16	73	28	74	12	75
ook in combinatie*	19	86	33	87	14	88
juridisch gevolgd	17	78	24	63	7	44

Vergelijking van de uitkomsten van Schema 7.5.4 met Schema 7.5.2 leert dat de informatie-elementen in de toelichting op de voorwaardelijke verplichtingen voor een belangrijk deel elders in de jaarrekening moeten worden gezocht. Zowel bij de aan de AEX genoteerde vennootschappen als bij de aan de AMX genoteerde vennootschappen scoren bijna alle informatie-elementen hoger indien de informatie bij de voorwaardelijke verplichtingen in samenhang wordt gelezen met de informatie bij de specifieke voorzieningen. De mate van verhoging wordt in onderstaande tabel weergegeven:

Tabel 7.5.2: Vergelijking informatie in samenhang

	AEX voorwaardelijke verplichting tegenover AEX in samenhang	AMX voorwaardelijke verplichting tegenover AMX in samenhang
informatie-elementen:		
aard	+ 11% (9/82 x 100%)	+ 0%
kwantificering	+ 34% (22/64 x 100%)	+ 84% (37/44 x 100%)
financieel verloop	+ 78% (32/41 x 100%)	+ 70% (31/44 x 100%)
juridisch gevolgd	+ 7% (5/73 x 100%)	+ 42% (13/31 x 100%)

Uit de Tabellen 7.5.1 en 7.5.2 kan worden geconcludeerd dat de mate van gedetailleerde informatieverstrekking in verband met geschillen toeneemt indien de toelichting bij de specifieke voorziening en de specifieke voorwaardelijke verplichting in samenhang worden bekeken.

Vervolg vraag 2.4.2.

Neemt de gedetailleerdheid van de informatieverstrekking in de jaarrekening 2012 toe ten opzichte van de jaarrekening 2010?

In het onderzoek is vastgesteld dat zowel bij de aan de AEX genoteerde vennootschappen als aan de AMX genoteerde vennootschappen sprake is van een geringe toename van de mate van gedetailleerdheid van de informatieverstrekking in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen in de jaarrekening van 2012 vergeleken met 2010. Bij de aan de AEX genoteerde vennootschappen neemt het aantal specifieke voorzieningen toe met 5%. Koninklijke Philips NV vermeldt in 2012 een specifieke voorziening voor geschillen waarbij alle getoetste informatie-elementen zijn toegelicht. De specifieke voorwaardelijke verplichtingen zijn in 2012 toegenomen met 10% vergeleken met 2010. Corio NV en Randstad Holding NV vermelden in 2012 een voorwaardelijke verplichting in verband met geschillen, waarbij Randstad Holding NV alle informatie-elementen heeft toegelicht, terwijl Corio NV geen aandacht besteedt aan de omvang van de financiële risico's, noch aan het verloop daarvan.

Bij de aan de AMX genoteerde vennootschappen neemt het aantal vennootschappen met een specifieke voorziening toe met 6%. BinckBank NV heeft in 2012 een specifieke voorziening opgenomen voor rechtsgeschillen met vermelding van de financiële risico's die worden gelopen en het verloop daarvan. Ook de voorwaardelijke verplichtingen in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen zijn toegenomen met 6%. Daar heeft Royal Imtech in 2012 melding gemaakt van voorwaardelijke verplichtingen die samenhangen met bij dochtermaatschappijen geconstateerde boekhoudfraude.

Vervolg vraag 2.4.3.

Verschilt de mate van gedetailleerdheid in de informatieverstrekking door vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AEX met die van vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AMX?

Vergelijking van Schema 7.4.2.3b (AEX vennootschappen) met 7.4.3.3b (AMX vennootschappen) leidt tot het inzicht dat vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AEX meer gedetailleerde informatie verstrekken over risico's in verband met claims, juridische geschillen en rechtsgedingen dan vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AMX. Dit wordt bevestigd door de samenvatting in Schema 7.5.1 (specifieke voorziening) en Schema 7.5.2 (voorwaardelijke verplichting). In procenten gerekend scoren de vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AEX op nagenoeg alle informatie-elementen hoger dan vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AMX. Een uitzondering is er voor het weergeven van het financiële verloop van de geschillen bij de voorwaardelijke verplichtingen, daar is de procentuele uitkomst bij de vennootschappen waarvan de aandelen zijn genoteerd aan de AMX iets hoger.